

a.

LAUDA-
TIO FVNEBRIS,
VIRI CLARISSIMI
FRIDERICI TAUBMANI,
PROFESSORIS HUMANI-
TATIS ET POETÆ EXIMII:

AEGINIS OLIM CHARIS-
SIMI.

Exercitij gratia Witebergæ pro-
posita.

A

JOHANNE BLUMIOWI-
TEBERGENSI, JURIS Stu-
DIOSO. xv. Aprilis Anno
clo 15 cxiii.

B R E G A E
Typis Casparis Sigfridi. ANNO
1617.

Biogr. er. D.

678,25d

Aus der
Schloßbibliothek zu Oels
1885

13136

SERENISSIMO ET POTENTISSIMO PRINCIPI AC
Domino Domino, JOHANNI GEORGIO, Sa-
xoniae, Iuliæ, Cliviae, & Montium Duci, Sacri
Romani Imperij, Archimarschallo & Electori,
Landgrauio Thuringiae, Marchioni Misniae,
Burggrauio Magdeburgensi, Comiti de
Marca & Rauensburg, Domino in Ra-
uenstein, &c. Domino suo
Clementissimo.

Non ancipiti consilij lance
diu deliberandum , Celsissime , ac Po-
tentissime Princeps , D. D. Clementissi-
me ; cuius tutelæ vel gratiæ munusculum hoc me-
um offerrem : Tibi debebatur Saxoniam Magnam
Magno Principi . Multa me incitârunt : sed præ-
cipuè , quod tuus essem , & in solo tuo natus , atq;
educatus . Et quia à se haud magnum , à Sereni-
tate Vestrâ , ut fiat aut pondus accipiat . Alioquin
omnibus in hac vitâ positis , communis est cæli

A 2 Spir-

Spiritus, lux diei, & clementiam sub eodem prin-
cipi sentiant omnes. Quemadmodum Sol non
lucet modò, sed & fovet, vegetat, animat: sic
Princeps splendore suo commodat & juvat. Nam
locus à Sole illustratus splendorem; sed alienum
habet: & si quid lucis, tenuis & per se obscuræ,
huic serptioni, id à solij Vestri Sole, & splndore
vestro. Scio rutam multa contra s̄avientem pe-
rem posse: cupio igitur & ego Ruta Saxoniæ
muniri, contra pestem illam animorum. Scio &
C. T. duplicem Ensem, alterum ad tuendum, al-
terum ad vindicandum: gestio igitur sub cly-
peo auctoritatis Vestræ tegi contra maligni livo-
ris, & Saturnium aliquem dentem.

Interim cultum & obsequia mea submissè defero.
Suspice quæso Potentissime Princeps, Elector Se-
renissimè, hanc prolem neglectam expositam,
nimirum Laudationem Funebrem Taubmani,
eiq; locnm aliquem vel extremum attribue: nec
ut donum aut præmium, sed animi velut obsi-
dem cense. Spero si non laudatam, excusatam,
operam: vires etiam si pro animo non fuerint;
ignosci postulo: & studio potius mei cultus quām
sui pretio æstumari. Faxit D E u s , ut Sol ille
tranquillitatis, qui nunc; & sic & semper appa-
reat, ut & nos viorem & calorem ducamus diu

ab

ab hoc Zephyro pacis. Tu, inquam, Magne
Deus, da ut Saxonia sit maneatque sedes pie-
tatis, schola humanitatis, nec germana sed Ger-
maniæ gemma. Teque Illustrissime Princeps,
Germaniæ magnum Lumen, diu lucere Lux su-
prema patiatur: ut & Ecclesiæ diu sis superstes,
& Respublica per te floreat. Vale Elector Sere-
nissime, & aura Clementiæ Vestræ mihi adspiret.

V. C.

subjectissimus
servus

Johannes Blum
Witebergensis.

A 3

COM.

OMM VNE HOC MORI ÆQuè
EST, AT QV E illud nasci: et utrumque
cento suo die & horâ. Longævum aliquid in
hac machina est; nihil æternum. Fatum enim
illud temperat & disponit fata cuiusque nostrum. Ne-
mo conditorem latet: in oculis eius omnes sumus, quo-
cunque fugimus, imò in nervo & in vinculis. Caduca
& fragilis res homines sumus: sed ut simus etiam, cum
non sumus, & ut maximè simus, dependet ab industria
juvenili. Reliqua oriuntur & abeunt nobiscum, nec
stirps aut gens remanet: fama tantùm longa, bonis stu-
dijs & artibus comparari potest. Huius rei præclarum
exemplum dedit nobis Taubmannus, qui & ipse sibi com-
paravit famam satis bonam & magnam: id egit ipse cum
Seneca loquor, ut meliore sui parte duraret, & compositis
in genij operibüs, à mortalitate se vindicaret. Quamdiu
fuerit literis honor, quamdiu steterit aut Latinæ linguae
potentia, aut Græcæ gratia vigebit cum maximis viris:
quorum ingenijs se vel contulit, vel applicuit. Poëta
verè nobilis. Ah poëta qualis vir? Fabulæ eius epulæ,
sub quibus velut involucris atque integumentis omnis
doctrina elegans, omnis digna ingenuo homine cogni-
tio, omnis denique sapientia continetur. Deus bone
quæ mens poëtæ! quam celeris in illo cogitatio, & iætu
oculi, cælum, terras, maria pervadens! quæ memoria
capax! quæ ratio subtiliter colligens & concludens! mens
& manus assurgunt, & incalescunt ad asserendum. Ani-
mus momento omnia pervadit, sideribus velocior, tem-
poribus velocior. Sed hæc extra scopum. Ad Taubma-
num igitur redeo; & si meritò pudor vetat, & admira-
tio

tio viri: quia non solum apud nos magnus, sed apud omnes in quos scintillula diffusa lucis melioris: amor tam
men mortuum grata memoria & lingua prosequi suadet. Et quanquam ipse in alia vita: nihilo minus animo
meo vivit, & vivet, nec pectore unquam exuam; quam
me vitâ exuet ipse D E V S. Vos audite orationem non
justo ordine dispositam, neque figuris politam: minus
tali viro vel magno Philologo dignam. Antequam au-
tem ad præsentem materiam me confero, ad te me con-
verto, Rector magnifice & vir consultissime, maximo-
pere petens, ut benigne me audiat M. V. Vos viri Re-
verendi, Amplissimi, Clarissimi Zephyro benevolentiae
afflate, & hunc amoris novi fruticem, quem tam aman-
ter eduxistis, alere & fovere pergit benevolentiae illis
radijs. Et tu corona juventutis studiosæ Lectissima, be-
nignas & attentas mihi balbutienti aures præbere ne gra-
vemui.

FRIDERICVS TAVBMANVS VONSE-
SII natus, & ibi aliquandiu educatus. Parens ad me
quantum pervenit. Parentibus honestissimis: exiguis au-
tem & vix dicendis opibus fuit. Tu cave spernas. Non
enim in paupertate vitium est, sed in paupere. Quisquis
exit in lucem, jussus est lacte & pane esse contentus; pa-
nem natura desiderat; & jam hic noster sæpè aqua po-
lenta usus. Patrem Germanum præmisit ad meliora loca,
minorenns. Alter autem, qui vitrici titulo utebatur, e-
rat mollis in re pietatis, sicut ferrum. Citiùs millies de-
pexum dedisset, imo faciliùs mille lacrumas expressis-
set, quam unum è bulga numum. Dicam verbo, vitricus
erat. Ut autem ferro consumens, quædam rubigo per na-
turam agnata & vitricis plerumque interna causa perden-
di suos. Ille Taubmanus autem non tam firmo & ferreo
pectore,

pectore, ut diutius ferre hæc mala, aut perfette apud vitricum potuisset: eam ob causam et si puer duodecennis, & tunc sarcinator, in Vestificina, cui intrusus, amplius durare noluit nec potuit.

Surgit, abit Culmbachium, onus sibi imposuit, quod vix Elephantus quispiam ab India tulisset, nimirum triginta numulos; grande scilicet patrimonium. Quamvis autem paupertas eum sequebatur; nihil minus divitem tamen se credebat. Est profecto est animus, qui divites facit: hic in exilia sequitur: & in solitudinibus asperritmis, quantum sat est sustinendo corpori, invenit. Ad liberalia interum studia coufugebat: illa sanabant vulnus: illa recreabant; illa omnem tristitiam evellebant: & novam auram inspirabant. Per multa inciderant tristia, horrenda, dura toleratu. Horum nihil à proposito detinuit. Nullus ipsi per otium dies extitit: partem noctium studijs vindicabat: oculos vigiliâ fatigatos cadentesq; in opere detinebat; sèpè nec somnum oculis videbat. Sic fiebat etiam, ut minus ex crastino penderit, si hodierno manum injecerat. Benè Taubmanus Musæo poplo intexit filum: & cum filo suum nomen invenit igitur virtutis & pictatis præmium: ubinam? apud Deum, qui nunquam deserit suos: ast sèpe abducit à loco, ut ad meliorem reducat; & obicit non sperata, modò rogetur tantum, ut laboranti adspiret & ingenio amorem & affectum simul insipiret. Liberali deinceps curâ & sumptu Georgius Fridericus Princeps è Marchionum Brandenburgensem familiâ, Optimus, Maximus, decennium in schola principali apud Heilsbrunnenses nutriti & erudiri curavit. Felicem hoc Principe Taubmanum! Nam nisi Heilsbronnam venisset, raro aut nunquam eò pervenisset, quod pervenit. Hinc decempeda rectæ rationis omnia demens,

sus , quæsivit salutaria : quæsitaque consecutus . Vixit
quidem in asperis & duris rebus ; tandem tamen porrexit
frontem , & erexit animum , caduca hæc neglexit : & ut
antea egestatis scientiam professus est ; ita postea virtutis
& literarum .

O utinam plures in Franconia hunc æmularentur !
Ego profectò favo Francis , ob gentis ingenium , natu-
ra rectum , probum , & virtuti candidæ amicum . Franco-
nia ergò plures tales stirpes proferat : quia optimum & in-
teriorum animum ostendunt : quia cultores veteris cle-
gantiæ & doctrinæ . Ipse Taubmanus è Heilsbronnensi
scholâ cum stipendio VVitebergam missus , quæ quidem
eum non genuit , tamen talem fecit ; quia erudit . Post-
quam huc venit , multa adhuc invenit , mercesque sibi
comparavit non igne , non aquâ interituras , nec unquam
perituras . Nunquam viderunt mei cives tam indecessum
ingenium , & laboris Poëtici appetens magis aut ferens .

Quamobrem boni omnes virum illum in oculis ve-
luti gesserunt . Vos qui viventis vocem aliquando au-
diistis , extincti hîc quoque audite . Cum novitas mea hîc
niteretur pauci admodùm erant Poetæ ; ast jam non mul-
tos pereptabo angulos , vix locus erit exceptus , ubi non
unus aut alter . Videmus autem & addiscimus multos
Laurigeros , paucos Phæbos . Ut de me verum fatcar , nec
propter offam dico , coronam & palmam dabant : imò
ultrò offerebant .

Habebam quidem materiam igni pararam , à superio-
ri Igne (nec ignotus eram) ventilanti velut flabro virtu-
tis accensam : nihilominus tamen sub cincribus relinque-
bam , nec adminiculo chartæflammam dabam . Insuper
nunquam gaudebam , neque gratulabar , minus gloria-
bar ; potius metuebam ne gloria abiret in favillas : Igitur

B

noctes-

noctesque diesque studebam. Hæc Taubmanus, aliquoties Cum gradu Magisterij noster insigniretur, primum, imo summum tenebat locum, & merito suo tenebat. Nam Philosophorum hastis armatus aptè pugnare potuit: Interdum sagittas emittebat, non in aëre hæsuras, sed in animum penetraturas. Postea cum functus esset occasionem; uxorem duxit, Elisabetham, virginem famam honestam, & famam illibatam ubi nec ille immunis à jugo affectuum, & fortunæ. Etenim nullum tam exoptabile bonum, quod non mixtum poculo aliquo mærorum. In hoc vitæ statu quinque liberos genuit: tres filios, & duas filias: quorum unus Fridericus, nomine, & fortè re, si vixisset, Taubmanus, jam dudum suum diem obiit. Reliqui etiamnum vivunt, & ut vivant hæredesq; sint non opum solum, sed & animi, virtutumque paternarum. DEum seriò precor. Cresce cresce Taubmana proles in honorem patriæ, & Reipublicæ bonum: Cresce corpore, cresce animo in tuum gaudium; ita animitus voveo. vobis auditoribus peto, ut favatis, & ingenia ad virtutem nata faveatis. Favebitis autem patris causam, favebitis patriæ bono. Sed ad Taubmanum. Multa in eo humanitas, & morum gratia, vel brevi sermone interdum se planè in pectus immisit ac illatebravit.

Præterea ad beneficiendum pronus & promptus: Commendationes facili manu citius propè oblatæ, quam quæsitæ. Nōrat enim ingratum esse beneficium, quod diu inter manus dantis hæsit; et quod quis ægre dimittere visus est. Sæpè profecto homini probo ad rogandum suffunditur rubor. Taubmanus hoc tormentum temisit, beneficiumq; suum animi promptitudine quasi multiplicavit. Siquidem cunctis benignus, nemini blandus, omnibus æquus, ad iram tardus, ad misericordiam pronus fuit.

fuit. Ille majoribus reverentiam , minoribus comitatem , dubijs consilium , omnibus innocentiam declarabat. In aliena ingenia sic æquus fuit, ut interdum supra æquum. In Academiâ Musas humaniores fermè jacentes erexit , languentes roboravit , & optima quæque instituit. Paulò post totum Plautum , mare illud eruditio- nis , brevi ast perpetuo doctissimoque commentario il- lustratum , publici juris ac usus fecit. Quo opere totius Europæ parietibus nomen suum inscrispit. Vivet itaqne quamdiu nos vivemus : imò vivet quamdiu vigebit & florebit hæc Academiâ. Certè supra omnem invidiæ nu- bem positus jam fruitur felicitate , quam quæsivit. Me- ditabatur quoq; editonem Magni Maronis , cui Scaliger soli inter Poëtas , ut DEo , aram ponit ; sed tantùm me- ditabatur. Delitescit enim ad huc domi suæ Maro. Do-ctrina Taubmani varia fuit in Græcis Latinisque : stylus in utraque prosa & versâ elegans: notitia antiquitatum propè ad miraculum multa. Haud vulgares animæ in poësi eius suavitatem, in Criticis judicium , in Epistolis pu- titatem sunt admirati. Et quid dicam? Suave multis fu- it (non mentior) & ipsum videre & literis adire. Suave est in dissitis locis mel & favos gustare: multò magis vi- tos eruditione primos, videre & compellare.

O Saxonia semper hoc nomine felix, quod excellen- tia ingenia habuisti , fovisti! O felix VVitcberga , vel unico Taubmano! Cuius claritas non apud eos solùm, qui nuuc sunt: sed ad posteros quoque diffundetur, quam diu erit nomen literarum. Ah quæ Principes, imò quot Academiæ illum sibi postularunt! Vbicunque innotuit, se innexuit , manebitque nexus, quam diu erit amoris nexus. Inuenit tamen vir optimus & sanctissimus suos suffenos & Marculos , qui ipsum eminus allatrarunt,

B 2

Et

-Et quid novi? Omnes qui excellere aliqua in re conantur, statim adflat & adurit malevolentiae aura. Ut calorem culices & muscas; sic eruditio[n]is gloriam livor & invidia sequitur.

Minuti, qui non se attollunt, nolunt etiam excellere alios; & factis cum obstare non possint, conantur linguis, & spargunt verborum levia ista tela. Verum enim verò fremat livor: sint calumniæ & mancant: nunquam decolorabunt splendorem. Erit nomen Taubmani, cum omne istorum nomen & factio non erit. Eo genere sermonum qui utiles, imò salutares, ccepit multos, qui ad se venientem semper cum honore & amore exceperunt, hærentem habuerunt, abeuntem dimiserunt. Mel omnime dò sermo eius fuit, qui in multam noctem non exsatiabat: minus multo explebat desiderium, & famen, ut sic dicam, diu jejuni & avidi auditoris. Ut illi, qui à Dyspade percussi sunt magis magisq; siunt: sic multi à telo dulcifluæ eius linguae. Non decrat etiam nostro singularis veneratio; quia Principum gratia accedebat, qui vultu, oculis, toto gestu inter benevolentes nomen profitebantur: qui in aulas illustres eum vocabant. Iam verò quasi usu receptum est, ut qui cum Principibus versantur, viliores res hominesque fastidiant.

At hic noster nunquam: Semper sibi erat similis: immos; si probi, æquè æstimabat, ac Principes viros. Nihil in illo splendidum, nec in habitu, gestu aut verbis ad ambitionem huius ævi: quicquid erat introsum erat. Habuit opes, sed nulli detraetas, nec alieno sanguine cruentas, sine cuiusquam injuriæ partas, sine sordidis questibus, quibus nemo ingemiscat, nisi malignus. Unde igitur habuit? ex Munificentia Celsissimi Electoris, qui

qui virtutem & labores sui Alumni non tām compen-
sare , quām excitare voluit. Errant enim ; qui opes sine
virtute & laboribus affluere censem. Errant quoque, qui
virtuti & laboribus præmia subtrahunt. Nemo enim
gratuitò probus est, ait Salustius. Tandem ut omnis fert
humanitas , ad vitæ suæ terminum properabat Taubma-
nus. Quia verò læthum suos habet prodrimos , frange-
batur paulatim : lienem habebat inquilinum pessimum :
ardores sentiebat viscerum , & nescio quos edaces æstus
in Epatis parte , quam ego ad vitam eiusq; munia facile
principem , non maledixero. Hinc & ipso igne deco-
quebatur ; Insuper oppressiunculæ , & obstruciunculæ
pessimis illum adficiebant modis , præsertim inflamma-
tiones , & nescio quæ alia arcana Symptomata , ad quæ e-
tiam Medici trepidabant & caligabant (Nam Medici si
juvare potuissent , non deerant.) Iactabat igitur se hinc
indè & lectum subinde mutabat , vanâ spe levamenti :
sed nullibi excutere dolorem aut internam plagam sa-
nare potuit : quocunque transtulerunt , morbum secum
tulit.

Multoties dicebat : quicquid DEus de me statuit , provi-
dè rectè statuit : fateor eam vim esse DEo , ut nihil in
minimis maximisque eveniat , quod ab illo non pende-
at. Hic ego æger cubo : hic exspecto DEi mei justissi-
mum decretum. Vitam habeo velut hospitem , si ma-
ner diutius , non ejcio . si abit citius , non teneo , nec
penulam (ut ita loquar) scindo. Quid enim certi hic
est ? Et quid in hac vitâ nihil aliud nisi mare : sicut
cum in hoc semper fluctus , licet non tempestas , ita in il-
lā motus , angores , si non dolores aut lamenta. A
natali nostro die , si intpicamus , lacrumæ & gemitus sunt.

Rarò dies aut hora una lata, cui non denæ aliæ velut ex decreto tristes succedant.

Hactenus ille. Mox verbi ministrum accersiri, & se ipso cælesti, hoc est corpore & sanguine IESU Christi muniri petijt, ut rectâ in cælum animula migraret. Cumque illa tandem decretoria hora veniret, Spiritum sine metu, sine motu emisit, & CHRISTO Redemptori suo tradidit.

Etsi autem extra urbem (sic vivus voluerat) sepultus causâ efferretur: mansit tamen intra urbem: quia totâ urbe imò toto orbe clarescit. VVitenbergenses mæsti tam frequenti frequentia iverunt excuias, quasi totius anni funus esset.

Videmus ergò dcmum quod Arbiter ille rerum firmiter sanxit, quicquid natum, mori, & alternante tempore ac vicibus mori: Ibit sic rerum in se remeantium orbis quam diu erit ipse orbis. Hic autem error omnium nostrum ,cum triste aliquid accidat, etsi non novum, haberi id ut novum. Vnde nobis autem hoc vulnus? à DEO dubitare non potes: dolere igitur non debes: æternum illud fatum temperat & disponit fata cuiusque nostrum. Accusare judicia DEI potes, mutare non potes. Stant inexorabilia: nemo illa convicio, nemo metu, nemo causa movet. Parce lacrumis nihil proscientibus.

Facilius enim ille te dolor Taubmano adjicit, quam illum tibi reducet. Non est quod cogitas, quam diu habere potueris, sed quam diu habueris. Rerum natura illum tibi non mancipio dedit, sed commodavit: cum visum, repetijt. Ivit etiam quo imus Christiani omnes, nec meta nos, sed tempus secernit. Alij Paullò longius, alijs paullò brevius: omnes tamen ad eundem finem atque eandem

andem metam. Quid tristia hæc, ô bone, evenisse inge-
miscis? quid admirare? Illud potius mirum, si ex lex
quispiam ab hac communi moriendi lege. Quicquid DE-
us noster dat & dedit, excipe libenti fronte. At vivere
diutius, si DEus voluisset, valuisset. Ita est: sed jam ve-
lis, quæ voluit ipse. Atqui immaturus obiit quid, im-
maturus? ad mortem omnes maturi, ex quo nati, imò
antequam nati. Quam multis in ipso utero vix penè in-
fuso spiritu Spiritus est creptus: mortalem mortuum esse,
nec divulsum à nobis, imò prægressum, eductum, non
ejectum memineris. Sat laudi, sat gloriæ habet, qui
vixit, & qui benè vixit, ut noster.

Triumphat æternus ille Rector, & nos sequimur libe-
ri, ac veluti milites eius, si volentes: capti ac servi, si
nolentes. Proh quis ei sese opponat, cuius nutu & arbi-
tratu omnia reguntur?

Felix ille qui ultimam illam lineam, velut proximam,
quotidiè expendit, DEum paratus vocantem sequi, quem
& secutus Taubmanus: Cui benè precabimur etiam mor-
tuo & gratâ mente ac lingua memoriam
eius prosequemur,

D I X I.

et dicitur deinde. Quod intelligit esse, quod potest, et accidere inde
accidens duplum est. Illud potest manifestum. Et ex hoc
duplum est secundum communem rationem. Quod videtur DE
accidens non esse duplum, exinde ratione. At accidens
accidens non est duplum, ratione, quia est duplum. Ita est; sed quia ad
accidens non est duplum, ratione, quia est duplum. Atque ita
accidens non est duplum, ratione, quia est duplum. Atque ita
accidens non est duplum, ratione, quia est duplum.

Accidens non est duplum, ratione, quia est duplum. Atque ita
accidens non est duplum, ratione, quia est duplum. Atque ita
accidens non est duplum, ratione, quia est duplum. Atque ita
accidens non est duplum, ratione, quia est duplum.

Ex parte rationis, duplum est. Atque ita
ex parte rationis, duplum est.

DIXI

MILITIA ROMANA:

EX J. LIPSI O, VEG E-
TIO, STEBECCIO, LIVIO, ET ALIIS
concinnata, & ad presentem
statum accommodata:

STUDIO ET OPERA

JOHANNIS BLUMII, WIT-
TEBERGENSIS, IURIS STU-
diosi, inibi proposita,
Calend. Julii,

ANNO

CLX CXV.

C

REC-

.MDCXV.

RECTOR ACADEMIÆ
WITTEBERGENSIS.
ERASMVS VNRVH
U. I. D. ET PROFESSOR
PUBLICUS.

AD HORAM POSTEA SECUNDAM HO-
NESTUS ET ERUDITUS ADOLESCENS
JOANNES BLUMIUS WITTEBER-
GENSIS Orationem publicè recitaturus
est DE MILITIA ROMANA, ejusq; cum ea, quæ
hodie obtinet, contentione. Quod argumentum,
quam vis sagati & galeati, non togati, aut tuni-
cati esse videatur: homini tamen litterato & elo-
quentiæ Candidato minimè disconvenit. Is enim
dum stiliū colat, scriptionem exerceat, perinde
æstimat: materia ipsa cuius sit generis, modò tra-
statione fructum habeat, cultum & nitorem ad-
mittat, non laborat. Et cujusmodi veterum hoc
genus instituta, quām τερατώδη & ἀλόκοτα sæpè fu-
erint; norunt ii, qui eorum monumenta cognita
habent. Vestrum est & illa, & hoc ipsum cognosce-
re & indoli juvenis, ad veram virtutem efflorescen-
tis favere: quod in partem fiet si recitanti frequen-
ter adfueritis. Prop: i v. Dominica Trinitatis
MDCXVII. ILLV-

ILLVSTRISSIMO AC POTEN-
TISSIMO PRINCIPI ET DOMINO.

Dn. MAVRITIO,

*Hassia Landgravio, Comiti in Cattimeliboco,
 Decia, Zigenhaina & Nidda, &c. Do-
 mino suo clementissimo.*

UÆDAM de Militia , PRINCEPS
 Potentissime, censui & unà quorun-
 dam malitiam; haud ex meo, sed a-
 liorum sensu, nec undiq; libram ap-
 pendi: igitur suspendi (ut sic dicam)
 ad Celsitudinis tuæaram. Non ut macula inuratur
 rei militari, aut facula accendatur spei meliori. Cui-
 cunq; populo suæ laudes, suæ labes. Sunt & alii mul-
 ti, mali , mixti : nec siderei duntaxat & coelestes.
 Nihil enim tam probè , aut tam providè dicitur,
 quod non vellicare malignitas aliqua possit. Hæc
 verò sine dente, sine felle , levi tantum sale asper-
 sa. optarem sub scuto auctoritatis vestræ tegi:
 contra maligni livoris dentem. Quoniam bono-
 rum præsidium , humaniorum omnium exem-
 plum. Jure ac meritò inter magnos maximum te

C 2

(cùm

Cùm externa adsint, ab internis censeri velle bonis) maximè verentur, venerantur, admirantur.
 Ad te igitur mitto, ut vitam & victoriam; quam à viribus suis non spondeant: à virtute, prudentia & gloria tua consequantur. tum tibi arma & tela, vel ad tuendum, vel ad vindicandum. Quam hæc res non arctius stringit; & nodum animalium adducit: fortè modum, ad meliorem metam, si non viam, ad meliorem vitam demonstrat.
 Mihi hoc firmum, plus mentem valere: quā manus, Sæpè futuros fortiores feliciorésve victores: si in omni eventu mentem flecterent, ad illam mundi mentem. Siquidem bella exacuerunt Belgas, & ingeniorum variam culturam attulerunt & solertiam. Quia Deum primum & supremum, directorem operum, consiliorum adhibuerunt. neq; solummodo directorem, verūm inspectorem, jūdīcem, indicem, & multorum malorum vindicem, habuerunt. Cùm aliter apud alios? hinc facilius succumbunt, quām incumbunt: nec miri aut novi, quòd citius succubuere, quām suscepere. Interea, Illustr. PRINCEPS, scriptum hoc accipe velut animali cultusq; mei in te pignus. Ut ut vel maximè videar indignus; nec claruerim scripto, quod TANTO PRINCIPE dignum. Evidēt in primis fateor, (in primis fatigari inti oīum dicitur, or, mīo)

or, non esse istarum aurum. quia minus politum; &
 lima judicii ex politum: quoque mens aut manus ap-
 tæ minus ad ejusmodi munus. Nec gratum munus,
 si in manu: sed ratum pignus, si benignus sic animus.
 deniq; verè felix, si in manu saltem; jam non dicam,
 si in animu parte aliqua admittes. Alioquin ad ex-
 teros omnes ingenii lux pervenit virtutis; quia præ-
 luxisti, eruditionis aliis qua præluxisti. voverent etiā & faverent, si valerent: ut sic luceres & fulgeres,
 donec stellæ in cœlo fulgebunt Utq; Sol suos longe
 lateq; emittit radios, & lucis nihil ammittit: sic nec
 tu illustris, lucere desines; si & tenebras has illustres.
 Etsi splendorem paulisper subtrahes: non tamen ca-
 lorē omnē: si major lux à supra illa luce; & cali-
 gantia loca magis magisq; illustrabo cū ætate ma-
 jori Satis superq; constat, quod Clementia V. sic be-
 nigna & æqua in nostri gregis homines, etiam for-
 tasse supra, æquum, quo & in me aliquo modo fa-
 voris libra devergat, etsi nec in merentē cupientēq;
 multo maximè obsequio & omni animi submissio-
 ne meriturū. Deum precor, ut te Illustr. PRINCEPS,
 gemmam ac decus orbis terræ cum universa fami-
 lia diu servet ac sospitet. Marpurgi, clo I^o CXVII.
 Calend. Julii.

*I L L U S T R . C E L S Y T . T u x
 humilius cliens*

JOANNES BIUME WITTEBERG.

C 3

SICUR-

I circumspicimns, ubiq; sunt quæ arceant, quæ alliceant: nec ad gustum humana omnia, quandiu erimus in humanis. Ab ævo in ævuni turbæ, bella, sive ævum nostrum, siue aliorum cogitamus. Vitam meritò mare dixerim? ut in mari fluctus semper; et si non tempestas: sic in hac vita motus, dolores, si non angores aut metus. Cœlo sereno & mari quieto; minor cura aut inquisitio est, at turbido, mens abit, contremiscunt homines, non aliter quàm si totum cibendum sit. Etsi procul adhuc ab isto bellici nimbo absunt, qui forte imminet capitibus; etiam sol tranquillitatis apparet, in quo apricari illis liberè licet , sine vento ullo, aut nimbo tempestatis. Attameu, ut in mari valde moto, etiam vibratio est & tremor post tempestatem: ita & hîc ante vel post tumultus militares, commotio: non secùs, ac si jam mutatio universi status, exsiliū, exitiumq; immineret omnibus. Ita enim natura comparatum, ut quod quisq; validè velit, id audacter affirmet; quod timet, facile credat. Conditio vitæ similis ipsi aëri, quem ducimus; & in quo versamur: ut modò sudum, modò uenum sit, tempestas, serenitas, & gaudiis præviæ & sequaces curæ. O fallax hominum spes , ô incerta vota , ô lubrica & ancipitia humanæ vitæ curricula. Et sanè nulla res, quæ plûs mali inferat, quàm si fallax illa serenitas in nos incumbat, ac detonet nubes illa belli. Qui status in bellis, nec ignoramus , nec negamus, (aspera ibi multa, intenta, rigida, præter mores, ac præter leges.) Videmus passim agros vastari, diripi; oppid

inca-

incendi, everti, matronas pollui, virgines imminui, &
nihil non everti. Distrahuntur multa millia hominum,
liberi à parentibus, domini à familiaribus; uxores à vi-
ris, & in varias terras. Quot enim è suo solio & solo; sine
lege, sine more, sine modo, sine causa, in exilium acti,
& ad inopiam redacti. Quot selecti viri per vim & inju-
riam ab illis rejecti atque interfecti sunt nonnulli tam pro-
jecti ad omne nefas, ut semper in jucundo animi morsu
adficiantur, haud faciendo scelere, sed non perficiendo.
Latent quidem hyberno tempore, non secus ac si sub ter-
ram reconditi, instantे verò æstu, ut fluvii crepti, perpe-
ti, & prono cursu feruntur ad suum mare; nec aliter de
illis censendum. Quàm citò advolant, sitientes sanguinis
ac prædæ rapiunt, cædunt, urunt, vastant, capiunt, diri-
piunt aliorum bona; nec suo nec alterius bono. ô tem-
pora, ô mores. Vbi jam quis locus amplius est fidei? quis
pietati? quis religioni. Verùm enim verò parum admo-
dum si vim inferrent, opes delibarent aut diriperent, nisi
ad impium adigerent, & cultum, metumq; divinum è pe-
ctore multis eriperent. Quis est tam alienus à pietate? qui
ubi rem eventumq; novum à natura, à ratione disso-
num videt, non moveatur animo, & intimis præcordiis,
velut iœtu quodam admirationis percuti se fateatur. Fe-
rox ille Mars, animis quos obsidet, ferociam & duritiam
inserit, & abducit ab omni, cum humanitate, tūm hu-
maniorum artium cultu. Peream hercè ego, nisi huma-
nitatem ipsam periisse dices. fero & ferino illo ævo. Quo-
ties mecum considero, quòd tam rigida mens insit illis,
ut sese non flectat, & liquefacat, tam frigidum pectus, ut
non incalescat. Os concurrit, lingua titubat, dentes colli-
iduntur, membra & nervi rigent; nec ulla pars satis apta

ad

ad dicendum. Mala quidem hæc, & incommoda multa
 & magna, quæ è bellis provenire solent. Hisce autem
 omnibus posthabitibus, constat bella nata cum orbe nato,
 nec desitura nisi cum ipso & finem fore, quando & nos
 non crimus. Cùm enim omnia incerta, bella orta, &
 imperia una exorta. Sine imperiis autem, non domus ul-
 da, nec civitas, nec gens, nec hominum universum ge-
 nus stare, nec rerum natura omnis, nec ipse mundus pos-
 set. Bella populum exagitant, eundemq; exacuunt, & in-
 geniis variam culturam plerunq; inferunt, & artes. Quid
 Galli & Germani nunc essent, nisi magni imperii illa lux
 adfultiasset? Feri, horridi, Dei hominumq; contempto-
 res. Est igitur militia, quæ sola orbem temperat, nec re-
 gna solum dat aut adimit, sed ipsam vitam: nulla Re-
 publica aut status, sine eâ floruit; nulla petennis absque
 eâ. Apud Romanos vita omnis in armis, honos omnis
 ab armis. Nec fuerunt alia gymnasia ad virtutem & pru-
 dentiam, quibus animos firmârunt in omnem fortunam,
 nec alia exercitia, quibus magis ad omnem conditionem
 & statum sese formârunt. Nemo etiam ad Rempubl. fa-
 cilè accedere ausus, nisi decem annos militâisset. Quod
 ut illustrius fiat, instituturus sum aliquomodo compara-
 tionem MILITIAE Romanæ, & nostræ. Mei inge-
 nii non tantum erit acumen, quantum hic requiritur, ne-
 que tanta dicendi vis, tantaq; copia; valdè proinide me-
 quo, ut ne plus soporis quam saporis afferam. si non om-
 nia delineem, colores aptos adhibeam, & cuiq; parti ad-
 dam. Vos qui benigni in nostri gregis homines, cupien-
 tes tingi, nec jam alieni, veniam dabitis. Utinam picto-
 ris mihi pro libitu copia esset: accuratiora & elegantiora
 quædam addidisse. Sapè tamen pictor etiam rugas, ver-
 rucas,

tuas, nubes in facie exprimit, haud tam facile ipsam, & tamen ignoscitur: potius mihi ignoscendum, si genium dictionis omisero, aut tam florenti penicillo vel penna efformavero. Antequam autem ad presentem materiam me confiro, ad te me converto, vir Magnifice & Consultissime, maximopere petens, ut benignè me audiatur. M. V. Vos viri Reverendi, Amplissimi, Clatissimi, zephyro benevolentiae, ut imbre irrigabitis me, quo oratio flore madescere atque efflorescere possit. Tandem tu Nobilissima & Lectissima Studiosorum corona: si non tibi, vel potius corollæ hinc innexerim flores optimos, & æquabili filo connexerim? Cape tamen & habe, si non ad gustum aut odorem ad aspectum saltum.

Nulla unquam Respub. nec major (quam Romana) nec celebrior, nec bonis exemplis ditior fuit. Qui viderunt illam universi formam, viderunt, & connectionem inter se partium, varietatem artium, & super omnia magnitudinem & spacia, mente quidem finita, sed oculis vix finienda, inviderunt. Etsi natura quidem semina bonæ mentis dedit omnibus, & quasi somites & scintillas ingenuit, tamen in aliis magis & minus eluent. Videmus prævisse Romanos, ut scintillas ejus allicerent; & vitiorum cimmerias quasdam tenbras arcerent. Qno autem longius progressi, scientiae veræ tenbras & circumfusam caliginem magis cognoverunt, ubi tame lumen addiderunt. Et quia omnium honestarum rerum semina gerebant, magis seria & se vera admonitione excitabant, scintillamq; semel accensam flatu levi juvabant. Neque illis obsistebat ulla amnis rapacitas, neque mens, neque adeò mare, nec calorem,

D

ncc

Acc frigus metuebant, neque ventum: vt qui grandinem
imbrem perpessi, laborem omnem sustulerunt, solem si-
timq; tulerint.

Ipsa gens nata ad arma & in armis: igitur cum om-
nibus gentibus omni genere armorum concurserunt, ex-
ercitati in omni re militari, etiam super omnes regnâ-
runt, Cætera non tantum non potuerunt, quâm con-
tempserunt, & judicio reliquerunt. Romani fuerunt ad
magna & alta omnia nati; manus eorum contra omnes,
& manus omnium contra eos: frustrâ tamen. Armati
fuerunt ad sedandos publicos istos motus, non excitan-
dos: ad comprimendos, non fovendos, quibus concuti-
tur itentidem, & conteritur Christianus orbis, Ete-
nim & illi primò omnium rude poliverunt, inchoa-
tum peregerunt, incultum excoluerunt: & sic fortè me-
liori sorte, arte & Marte majori, loca hominesq; coali-
erunt. Insuper non impetrârunt diu, sed imperârunt. Et
alia, tantaq; impetrârunt, quia mente & manu impe-
rârunt. Amo itaq; Romanos, quia nunc & ad laudem
militiae, quâ per omnes, imò super omnes floruerunt,
adsumserunt sapientiae & literarum studia. Quomodo e-
nîm non amplectemur viros, in eâ dignitate studia sic
gnaviter & feliciter tractantes, & ad posteros ingenio-
rum monumenta propagantes. Vbi Mars in precio, ra-
rò Phœbus: ast ipsi artes minimè neglexerunt, sed Mar-
tem cum Minervâ conjunxerunt. Iure magnum elogi-
um vindicant, haud fuerunt, haud erunt, qui militari
astu aut peritiâ æquabunt, non dicam, superabunt. Mar-
tiales illi lupi olim tot urbes everterunt, tot sceptrafre-
gerunt, ipsi semper incruenti. Quod autem bella amâ-
runt, ita acceperunt à parentibus, ita à nutrice, ita à
vulga-

vulgari homiuum voce. Etsi non à semine duxissent,
 à lacte suxissent, à consuetudine tamen attraxissent hunc
 affectum. Verè igitur, ut dicam, gens facta ad virtutem,
 quā cæteras orbis terræ gentes vincebant: certè vicerunt.
 Licet interdum vici:, nec vici:, dejecti non mox cade-
 bant, nec distracti cedebant, sed se invicem concita-
 bant, & in mutuos usus conspirabant. Quicquid ad a-
 nimos moresq; colendos, aut honestè oblectandos face-
 re videbatūr, id fecerunt R O M A N I. Quicquid ege-
 runt, peregerunt: quicquid conati, venati. O verè ma-
 gni Romanorum animi, quia genus suum atque etiam
 gentem illustrarunt. Utinam Germani sic ad alta assur-
 gerent, & magis foverent honestum illum ignem semel
 accensum: utinam sidera illa sequerentur minora astra :
 nec sudoribus mox fatigati, & laboribus fracti. O illu-
 strem R O M A M , his, ut sic dicam, sideribus, quę non
 splendore generis solūm, sed luce propriā virtutum vel
 laudum micabant. Meritò igitur amamus veterem illam
 R O M A M , tot ingeniorum, artium, virtutum , vel
 Matrem vel sedem. Iam herclè non versamur inter aqui-
 las, sed struthiones & marinos passeris, qui curriculo,
 ut ille ait, volant. O hanc curam laudabilem , & maxi-
 mè, quia cum modo & temperie fuit, quod nec omnes
 passim se darent, nec minus etiam darent. Non omnes,
 sed Primores , & qui vel erant in Republ. vel ad eam se
 præparabant. Alii plurimi arabant, screbant, metebant:
 convivia, conjugia inibant, liberos gignebant , educa-
 bant, omnia securè , & nec auribus quidem læsis rumo-
 re belli. O pulchras & salutares has curas , & quibus cul-
 tum & politum nostrum hunc orbem vellem! ô utinam
 imitarentur, etsi non æmularentur! ô sic semper, ô ma-

gis magisq; ad illa pura alta! quòd melior Deus & Natura, addam, & institutio vocauit. O jucunda cogitatio veterum animorum, ô svavis recordacitio veterum annorum. E triplici illo ordine plebs ad militiam adspicabant, neq; erat harum rerum senatus exemptus: insuper & equites adsumebant, & mente non manu solùm conspici volebant. Iam sentina & fæx urbis educuntur, melior pars uudique reservatut. Iam, proh dolor! mendicabulā hominum sunt, quos inopia & desperatio ad militiam cogit. Sunt multi, qui nec docti, nec facti ad pugnam, nec armis uti sciunt, nec arte, cædes tantūm promiscua & velut laniena. Postquam ad arma clamatum, & convasatum agmen: gradu militari deprehensum, plerosq; gregarios adictos, ignotos, ignorantesq; Militum, hominum, linguae, atque viarum. Interim errori, interim fraudi, interim neci, semper periculo sunt suppositi: metum augent, fiduciam minuunt. Omnes periti judicent, quòd nec aliquid aptius, & per omnes partes perfectius cogitari posset: quam ubi duces non solùm noti, & perpetuae eorum sedes, sed singuli penè milites. Etiam Germania videt nihil collectitum & subitum Militem esse malè ducibus, & inter se notum: nihil nisi cædem hostilem aut prædam. Quòd autem Romani induerunt purpuram tanti honoris, & non subsellia, sed potius sellam Curulēm insederunt: haud parūm attrulit quotidiana exercitatio. siquidem nulla res tam difficilis, quam non facilimam reddat sempiterna meditatio. Exercitum nunquam otiosum esse oportet, sed in eo, ut vel noceat hosti, sibi necessaria paret, vel se arte militari exerceat, semper occupatum. Idcirco toto die, omni ætate juniores & novi milites manè & postmeridi-

ano

ano tempore ad omne genus , erudití semel in die exercebantur. Veteres milites in omni genere armorum & assiduo forma , omnia pleraq; exercitia usurparunt Romani: unde ejus rei fructus indurescere , & corput habere cuiq; labori ferendo consueverunt. Addunt de Romanis , fuisse eos laboribus suetos , ut nec sudantem nec spirirantem quenquam cerneret , nec æstivo tempore. Desidia enim humectat , & imbecillum corpus reddit, labor siccatur , robustum stratumq; facit. Insuper indocta multitudo , non modò exposita undiq; ad cædem, sed & aliis casibus magis obnoxia , fami , siti , exercitata paucitas ad victoriam semper promptior. Hinc est , quare veteres , non tam numeros , quam eruditos exercitus habere voluerint. Et quid de militibus ? nec solùm ipsi se exercebant , verum etiam duces , atque eò faciebant , ut scientiam ostentarent , & in exemplum. Nam de Pompejo Salustius: Cum alacribus saltu , cum velocibus curru , cum validis vestâ certabat. Quandocunque usus aut necessitas fuit , manum moverunt , nec in pace feriati , sed , tanquam congenitis armis , nunquam expectarunt occasiones. Exercitia eorum & pugnas sine sanguine , pugnæ & exercitia cum sanguine. Proptim Militis est arma peritè tractare , & habere aut defendendum aut offendendum. Non longitudo ætatis , aut annorum numerus , artem bellicam tradit , sed continua meditatio. Ipsa est , quæ animum format , ac fabricat , vitam disponit , agenda & omittenda demonstrat. Omnia antè perpendenda , antè facienda , quam ad ultimum veniatur actum. Boni enim duces non aperto Marte (prælium) in quo commune periculum , sed ex occulto semper attendunt , ut integris suis hostes interimant , aut certè terreat.

D 3

Semper

Semper exercendimilites & quidem perpetuò, non modo cum expeditionibus occupati sunt, verùm etiam in sedibus. Intermissa consuetudo & animos militum debilitat, & corpora. Exercitus absq; disciplina & labore in castris populationibus & latrociniis potius vacat, quam rei militari, iuvat exercitium non uno modo, sed probat, p̄x̄it, firmat, magnum ad victoriam momentum adfert, & judicium formandum roburq; animis ingnendum. Exercitatio ad disciplinam militarem addiscendū facit, facit ad propagandum, & quod caput est, ad conservandum facit. Quoniam autem non parùm momenti in delectu positum Romani venatores & agricultores sociabantur militiæ. Cùm in venationibus transcant per aspera, per dura', & undiq; assuefacti peritiam consecuti invadendi, atq; evadendi ex locis difficilimis, Videmus & nunc qui edocti, momento quasi summa omnia permeant, & pervadunt, exercitationis bellicæ gratiâ juvenes quoq; olim ad venationem edoctos, discere possumus ex Xenophonte, Semper venationem non modò ad corporis exercitationem utilissimam censuerunt, sed ad bellicam fortitudinem assequendam omnino necessariam. Ut autem veterani venatores, cervum ex impressis vestigiis dignoverunt: ita Romani ex laboribus hujusmodi virum. Nam in sanguine & cæde qui versantur, ferociam & contemptum induunt, nec nisi sanguine & cæde coercentur. Aliâs sexagenerii non adacti ad suffragia, liberi erant, si vellent: sed & accedebant, si vellent: non aliter quam milites scribi poterant etiam quinquagenarii, & scribebant quotidie, sed suâ voluntate. Suadent autem Romani, ut ab 17, anno, aut paullum supra eligant. Nam istos grandes & vetera.

veteranos, si miscent, unà etiam vetera vitia, ut sunt propria hujus seculi mala, inertia, & contumacia, & dignatio parendi. Potissimum autem etiam agricultores illi elegerunt, nunquam enim crediderunt, aptiorrem armis, quam rusticam plebem, quoniam sub dio in labore nutritur: solis patiens, umbræ negligens, simplicis animi, parvo conrenta: duratis ad omnem laborem & tolerantiam membris: inibi ferrea & ad solem indurata corpora, per se sicca & arida penè reddiderant cornu: nunc tamen solem timent. Quod omnino ad arma melior rustica plebs causa quasi dupli, quia metus longè à paganis: tūm quia naturā mitiores, tūm quia variè sparsi, & deducti, non temerè consentiunt & coēunt in unum. Quare si legitimos quosdam perfectosq; milites, &, ut ita dicam, verè Martis pullos habere voluerunt, electos esse ex rusticâ plebe satis superq; videmus in Livio & aliis. Exinde etiam prudentes olim Legislatores, & qui semina jecere boni status, cives nos plurimum ab urbe & conventibus abductos, habere voluerunt in agris, quos ad probitatem, modestiam, robur, gymnasium, censuere aptiores & palæstram. Ibi apud se quisq;, inibi pudor & simplicitas manet: ubi autem vita malarum fraudum actionumq; expers ex crebro inter se aspectu occursuq;, Semper animus, cūm liber & solutas, attollit se magis: ubi arctatio & represio, scimus quam subito animo male fiat. Etenim arbores & plantaria se diffundunt & propagant, ubi in arce non stipantur: aër laxior & liberior magis ad respirandum, magis etiam ad refrigerandum facit. Spernit enim natura sua includi, & cœlestis ille ignis aërem amat ac eā pos. ut generosas feras cavea domat ac frangit; sic altas mentes

mentes urbicus carcer. Et quem quæso non delectaret tam varius aspectus & cultus magnæ Matris, nec enim cultus & ornatus plerusq; vitæ ab agris est, sed vita ipsa. natura scilicet istuc autigatur, nec duce opus ulla ratione. Omnes qui magna & commerciis crebra oppida inspiciebant, dicebant, quod illic ambitio, avaritia, libido propè habitarent, & fons omnium vitiorum. E fonte autem quod haurimus nostru[m] est, quisq; suo vase, & in incommuni conversatione: sed quisq; pro iudicii sui modo haurit. Facilius combibunt homines vitia, quam virtutes, sive quia novitare aliqua blandiuntur, sive quia specie virtutum. Imprimis autem cavendum omnibus, qui exercitus ducturi sunt, ne eligant extraneos potius, quam suos. Nam domesticus cùm in oppugnando, tūm in defendendo fortiorem se præbet, quam extraneus. Quod autem amat natura & sanguis dedit: semper major fides habenda illis, quorum semen de semine, sanguis de sanguine, caro de carne; si amorem natura & sanguis non indidisset, potuisset dare consuetudo.

Quando suos negligunt & opprimunt: extraneos qua si tollunt, ac strenuiores reddunt. Imò plurimos hostes parant, atque ad invasionem aditum præparant. Romani capiebant viros, ad omnia civilia & militaria munia aptos. Res etiam postulat, ut ejusmodi viros eligant, qui consilium pariter & auxilium afferre possint, mentem & manum, animum & gladium. Iam vice versa nostri ineptos, ignavos, improbos, plerosq; subitarios, Insuper Romani fermè omnes divites, qui bellum suscipiebant, sèpè etiam rogati. jam nec rogati, nec togati, minus ornati; multò minus candidati, nisi crucis candidati futuri: multi quibus nec paratus nummus, nec gutta parata

parata certi consilii : nec pauci, quibus nulla nisi in bellis relict a salus. Cur tam multi ad militiam prompti, ipsa summa exigua non nego: sed frumentum additum cogita tum crebras in triumphis donationes. Amplius cogita promotiones , & quod per virtutes ad altiores ordines venerint , & ad stipendia meliora. Tributa sunt omnino necessaria, cum in militia , tum in Republ. Nam neque ejus quies sine armis: neque arma sine stipendiis; neque stipendia sine tributis haberi possent. Erant benigni in ejusmodi gregis homines, cupientes tingi colore, quo jam dudum depicti , omni tempore etiam gregarios milites honestasse ob regia & egregia facta. In gubernatione nostrum, quanta iniquitas apparat? Boni tolluntur aut premuntur , mali vivunt ac vigent , & præmia ac poenæ injustâ plurimum lancè pensantur. Hodie per negligentiam robur infraustum virtutis præmia occupat ambitio ; & per gratiam promoventur, qui olim per laborem. Ibi periit rei militaris studium , ubi non illius periti homines, sed cuiusvis vocationis homines, ex favore non ex virtute exercitui vel militibus præficiuntur, Est sanè res improba, & ad perniciem Militiae Germanæ inventa , partim ignavos aut ineptos Tyrone dant, partim pro iis aurum inferunt ; & mille hic prædandi sinus & artes. Non est satis milites ipso in exercitu & præliis esse strenuos , nisi & duces habeant intelligentes , & eos quoq; ipsos strenuos; & nisi ritè ac rectè omnia serventur à singulis. Felices R O M A N I talibus ministris! qui præter prudentiam & fidem, probitatem attulerunt, in sublimi illa fortuna. Outinam sic diligentiam in literis , prudentiam in consiliis, fortitudinem in periculis, ô si animi eiusmodi! ô si mores &

E

con-

consuetudines! Romani mox exterminabant hujusmodi, qui per affectum judicabant Quando tales bienni & buccones ad culmina honorum veniunt, mox induunt purpuram magni honoris, & in tunica non lanæ aliquod filum; cùm tamen quæ profitentur, sæpè non eunt ad purpuram, vix ad fasces, imò ne vix quidem. Quoties dant consilia, quibus vel umbra prudentiæ deest, præsertim in re militari. Sunt igitur malè sana, malè cocta, malè ad prudentiæ solem percocta: nec prudens quispiam insistat. Ex ignorationis penu quæ promunt consilia, si calida gelu frigidiora; hinc etiam decreta & auxilia omnia, deinde glacie tenui fragiliora. Consilia autem supersunt ultimum & necessarium belli instrumentum. Quid sine iis apparatus omnes sunt? fumus: quid virtus funus. Illibenter hanc rem decido, quia inæquabili lance; & media quod dicitur Agina nuto. Cestum est autem, quod sæpius favoris libræ appendant, quæm justitiæ & æqualitatis. Si pensiculatè pensicularentur negans pars sæpè major visa, nec minor esset habita. Virtus non contingit animo, quam probè instituto, & ad summam assidua meditatione exculto. Hinc pàlām vident, quantum intersit inter doctos cultosque viros; & qui nihil lucis habent, nisi à luce majorum. Sed ne vaga & diffluens nimis oratio mea sit, adductis habenis maneam in hoc Gyro. Quatuor oneris genera olim militibus Romanis imposta: Cibis, Utensilia, Vallum, & Arma plus dimidiati mensis cibaria afferebant: omnes frumentum portabant, & aut tundebant pinsebantque, aut molis manuariis frangebant.

A pud Romanos constat virum egregium, titulo & loco principali, sumpsisse prandium tenuc sine ullo paratu

tatu aut apparatu, iam splendidè vivunt, & gulæ tan-tùm indulgent, quantum ferre aut perferre vix aut nun-quam possunt. Romani lixas, coquos & totum id genns è castis projecerunt, noluerunt prostare cibos facilitate parandi gulam. Semper buccellato & communicibo, sàpè farre & pulte vulgò usi. Odurus & noctis colore pánis, ventris fumantibus foculis: cerebrum Iovis fuit. Si hilarem sumpserunt diem pro magno pauci eis pisciculi & porcinæ aliquot pendo in obsonium fuerunt. Non enim à professo opifice panem, sed subitatium? denique sine furni aut clibani operâ subitò sic in carbonibus aut sub cineribus coquebant. Militarem autem pánem subitum & subcinericum, nec benè aut diu excoctum madidum appellabant.

Alioquin etiam utensilia portârunt multa & magna onera ad lignandum, muniendum, etiam catenas ad captivos vinciendos. Nec solùm hæc, verùm etiam arma portârunt, neque ut onus, sed ut membra habuerunt: Optimum est in homine omnia membra agilia esse, si-ve ad ferendum, siue ad inferendum. Siquidem & facere & pati strenui viri, & cujusvis militis est. Strenui sunt bellatores, qui & certandi laborem, & in exercitu famem, sitim, & reliquas belli ærumnas patienter ferre; & absq; defatigatione magnâ possunt. Omitto jam quod per clivosa. Taceo quod per dura, prætereo quod per æqua & iniqua. Sàpè iter iniverunt, quod non facile finiverunt, sàpiùs nec ignem nec aquam viderunt, sàpissimè vix atrum panem habuerunt. Quid autem nostrorum ad hæc ignavia? refragantur ac rident, & tantum ab onere ferendo abhorrent, ut vix sua arma, quid arma? imò vix se se ferunt. Labores in exercitu assidui

faciunt, ut milites sint mansuetiores, Hinc etiam acer-
rimæ fuerunt gymnasticæ, laboris patientiaq; exacto-
res, non ad sudorem tantum, verùm ad cruentem. Ro-
mani habuerunt servos, sed nec multos nec vulgares.
Tribuni centuriones & digniores è militum cohorte
habebant, jam non gregarii, sed subitarii, non membra,
vix appendices sèpè sunt, qui secum in sinu & pectore
circumferunt servos. Quanquam serviliter serviebant,
continenter se servabant. Iam autem serviles animos vi-
les esse: cottidiè cernimus. Ut pulvis inutilis & levis
ab omni vento comportatur: sic futilis ejusmodi, undi-
que facile comparantur. Sed ut redeam unde diverti.

Si hæc omnia preferenda nostris, pauci admodum es-
sent (& ut Poëta jocatur) vix tot, quot Thebarum por-
tæ. Verè ut verum dicam verbo quis tales repelleret, sine
ferro omni aut gladio-

Cogita enim, quilibet Romanorum militum ultra se-
xaginta libras portabat. Hinc etiam muli Romani per
jocum vocati, Sæpè onus multorum camelorum portâ-
runt. Quid de camelis dicam? vix elephanti ab India tu-
lissent. De moribus ut aliquid addam necessum est. Fue-
runt Romanorum sine fuso, sine fallacia, & in prover-
biū abierat; HOMO ROMANI INGENII:RO-
MANA SIMPLICITAS, ET ROMANA FIDES. Ex-
inde etiam illud. HOMO ANTIQVA VIRTUTE ET
FIDE. Aliás etiam castra apud Romanos semper casta
servata, omnes ferè milites honesti & modesti erant.
Ast, bona fide, ejusmodi militum hodiè copia rara est;
& qui cum bellis modestiam sociant & virtutem. Vbi
ramen Modestiam fulcrum & vinculum iudico reliqua-
rum virtutum omnium. Quid enim sunt reliquæ. Nisi
cum

cum ista nixæ, nisi cum illa nexæ. Ita se se attollebant
ab humo, ut essent à fumo opinionum. O magna vis
virtutis! ô probitas! ô candor! ô quod caput est pecto-
ra nivea & aperta! ô si tales plures essent, fortè aurea se-
cula redirent; & viveremus in terris cœlestem aliquam
vitam. Certè pauci sunt, qui immunes se servant à
noxis & vitiis, quæ per bella aliâs maximè pullularunt.
Iam perpauci, qui melioris & prisci, ut sic dicam, san-
guinis sunt. Proh dolor! vix militia ubi non pestis illa
magna undique malitia, quæ tanquam contagio totum
militare corpus pervadit. Etsi in Militia purum illum æ-
therem, & serenos semper animos expectas, non invenies nimbos magis, procellas, calumnias. Ah quantum
terræ marisq; quis obeat, nec tamen inveniat:

Rara fides pietasq; viris qui castra sequuntur.

Quæ nunc facies ac forma? videmus ambitionis, con-
fusionis, corruptionis pleraq; plena. omnia infida, in-
tuta, nec veri solatii ulla spes; quam in se quisque. Heu
vanitates, heu malitias, heu ineptias, quas videmus, &
quæ nunc audimus, quam inopinata, quam obliqua,
quam non pro veteri fide & more Romanorum. Beati
igitur qui ab his inferis ad alta, à vanis ad solida, à
turbidis ad quieta. Beati qui extra molestias, & omne
discrimen sunt positi, nec expertes ambitionis aut pal-
lentium curarum. Beati qui valla & mœnia exstruunt,
quibus muniunt, & cupidinum novos insultus arcent &
depellunt. O verè beati in hac terrâ, qui hoc curant,
ut vitam corrigant, ut Deo placeant, ut sedem ab his
nimbis in supera illa arce possideant; unde humana hæc
omnia adspiciant & contemnant.

Omnia quia variant, etiam animi militum variant;

E 3

Quidam

Quidem iracundi, multi audaces, nonnulli timidi, in vi-
num, in Venerem prouiores pluti. Multi sunt qui fer-
rum ac ignem minantur: & districte omnia afferre cu-
piunt, & præcipiti quodam ferro. Hi sunt qui inter me-
dios hostium mucrones immergere se se cupiunt, jam cæ-
dem animo conceperant, jam gladium jugulo devove-
rant; ast ubi in acie stare debuerunt, ubi robur? ubi tot
per annos meditata sapientiæ studia? jam herclè sapè vi-
ris vires, lam ferro sua vis, jam consiliis consilia, & au-
xilia, jam multis multa, quæ si non abfuerunt, obfue-
runt. Licet etiam membra & nervi riguerunt, oculo-
rum orbes caligarunt, & caligo mentium vis obfusa. Re-
quæ dixeris umbras non homines, quia nec mens, nec ma-
nus satis aptæ ad suum munus. Quidam cum nomen pro-
fessus in ueste aliquid mutat, ferocius incedit, baccha-
tur, potitat; Ecce jam miles? Ars est tractandorum ar-
morum, nec professio nominis & vultus, aut cultus im-
mutata militem statim reddunt. Non enim audax & mi-
dax vultus, nec vestium nitor, vel auri & argenti gem-
marumq; copia, hostes ad Reverentiam aut gratiam in-
clinant, sed soli terroris si tubjiciuntur armorum. Magni-
duces sic statuerunt, horridum militem esse debere, non
celatum auto, argentoq;, sed ferro & animis fretum. Ro-
manis nihil erat præter subligaculum; attamen signo da-
to omnes insurrexerunt, & hostem nihil tale sperantem
alacriter adorti. Quicquid erant, in pectore erant: ni-
hil in illis splendidum; nec in habitu, gestu, aut verbis
ad ambitionem hujus ævi. In uestitu cultuque corpo-
ris, etsi nihil spectemus aliud, nisi ut imbræ, ut nives,
ut ventos, ut solem et frigus arceamus. Omni tem-
pore sufficiet, si modò cibus famem, potio sitim ex-
tingu-

tinguat. Quicquid sit aut erit, juvat præiuisse ad alta &
 ætherea, capiat, qui mente est talis, qui non tenebras
 suas amet & jactetur. Tu Deus Lux temporum ac rerum
 scintillam aliquam, si non radium emittas, ut & nunc
 videre, adire, reservare Thesauros antiquitatis, & rese-
 rare velint. Tu, inquam, Dux Magne DEus, mentes e-
 rige, manus dirige, ut sic salutaria, & salubria dijudi-
 cent, indicent; & multorum malorum facinora vindi-
 cent. Sunt alii, qui passim discurrunt, & quando no-
 men dederunt, gaudent, gratulantur, gloriantur, quo-
 rum tamen citò gloria abit in favillas. Ah quām sapè
 mutata gaudia in lacrumas, an & lacrimæ in gaudiā?
 Iam non dicam. Hoc potius, nonnunquam ejusmodi?
 mutasse militiam, raro, aut nunquam malitiam. Nihil
 novi, quin jam & nunc fiat. Sunt sœpè fortunæ albæ
 pulli, nunquam adversus ventus strinxit, neque aura tri-
 stior libavit eos, quos facilè dejicit & resolvet minima
 adversantis fortunæ aura. Quām olim severi in militem
 delinquentem Romani fuerunt, quām curiosi, tatis su-
 perque apparebat ex monumentis veterum de re militari.
 Apud Indos in morem abiit, ut qui semel mentitus, ab
 omni magistratus honore & munere exsors haberetur.
 Iam multi habendas laxant affectibus suis, &, ut Pinda-
 rus ait; habent os sine frœno. Audita enim & non audi-
 ta referunt. Vana ut vera recensent, per circumstan-
 tias augent, poliunt, & ut dicta ac verè facta, refe-
 rent. Ut aranearum textus idèo melior non est, quia ex
 se fila gignunt: sic nec sermo eorum, qui nectunt ac strin-
 gunt nodo illo in abrupto. Omne illud vitium detestan-
 dum & fœcum, quod non solum in fœdis, sed na-
 tum & conflatum è fœdis. Apud Romanos menda-
 ciūm;

cium; quia impietas morte castigabant. Cognatum imò innatum omni sceleri sceleris supplicium, & nihil in vitâ securum solutumq; , præter innocentiam. Iam non modò occulta scelerata non vident sub tunica (quod adjunt) & sinu admissa, sed vix aperta & protracta in luce: sæpè absq; omni discrimine crimina genere distingita, nūnquam tamen punita. Furta in bellis quis hodiè punit? imò quis raptus? imò quis cædes? Hodiè enim stupra, & adulteria inter facinora militaria censentur, quæ nunc apud omnes ferè sunt; quæ, addam, propria militiæ & illi adhærent. Ferè enim fit, ut ubi vitia certa increbuere, mores jam vocentur; nec in veniam modò veniant, sed & in laudem. Iam in agmine plus calonum, imò & scortorum est, quam militum. Vnde jam lenonum & lenociniornm satis, hinc scortorum plus est ferè, quam olim muscarum in medio æstù. Non ætas, non dignitas quenquam protegit, quo micùs supra cædibus, & cædes stupris misceantur. Quoniam orbem terræ inundarunt, hærent, & habitant in pessimæ hujus naturæ medullis. Cernimus milites in omne fas nefasq; avidos, aut venales, non sacro non profuno abstinentes; et si natura non ferociores, necessitate esse coguntur. Quemadmodum sol interdum per nubes medias se exserit; & in nonnullis interlucet scintilla melioris ignis. Subitò alii; & in te nunc nova religio incessit, & pietas in arctiorem obedientiæ gyrum compegit. Certè fama melior tibi, & fortè major. Nulla unquam flamma firmitor sine fumo; nec fama melior sine nube livoris. et hisce monitis, semper sic humor melioris mentis abit. Infausta hæc civilia bella inter alia mala, hanc quoque labem morum induxerunt; & homines nescio quomodo fero-

ferores, pravos, impios reddiderunt. Tam rapinis & injus-
 triis militum adeò libera licentia , ut viam sàpè omnem
 intercludant, & penè addam hominum vitam. Quàm diu
 sanctitas quædam(ut ita dicam) armorum fuit, tam diu
 Romana militia. Postquam sanguine cívili infecta ea &
 corrupta sunt postquam rapere & lacinare, atq; etiam
 lascivire in morem vertit, resedit illa virtus, & nihil aliud,
 quàm umbra & nomen militiæ fuit. Licet nostra Militia
 nullibi comparanda cum Romana , attamen quòd verta-
 tur mox alca rerum, quòd gloria & victoria ad alios rede-
 at, vel potius abeat. Si votis aliud exoptandum , & factis
 aliter expectanduni. Ah quàm utile multis frænum & cor-
 rectio. Ah quàm suave animo jam maturo erit, meminif-
 fe pugnæ & victoriæ; integrum se se à labe & corpus ab
 ægritudine asservasse. Ah quàm jucundum & quasi pa-
 bulum quoddam, animorum & judiciorum. Communiter
 vident parùm calcre bellis (quia calore & vigore minùs
 fervido) consumuntur lento quodam igne. ne autem fri-
 gore magis dedecorent , temper illud ducunt ad pacem.
 Romanis concedebatur ola hospitalitas sub hac conditio-
 ne, ut nihil ab hospite, quod vel hominum, vel animalium
 pastu necessarium redderent. Imò non lignum non
 oleum extorquere poterant, jam sàpè succum & sanguinem
 extrahunt , & vitam omnem è medullis, Crudele &
 horrendum genus pœnæ, quod in milite adultero Divus
 Aurelianus constituit : qui deflexis duarum arborum ca-
 pitibus iisdem pedes alligavit, ut inde arboribus demissis
 subito scinderetur. Ille scitrimq; pependit , quod visu
 horrendum & aspectu. Romani ob ebrietatem non om-
 nes puniverunt, certos tamen, sicut dum fulmen in unum
 aliquem cadit, etiam qui in proximo stant , tremunt ; sic

F

& inibi

& inibi poena ad paucos perveniebat, metus ad omnes. Quamvis vinum avidissimè & largissimè sumunt & spongiarum instar madescunt; tamen mentem non mergunt ea copia: haud exiguo ponunt, si alios sic deponant. Nonnullibi locorum certant vino, confertim bibunt, & vix spiritum recipientes, plures, inquam, consentiunt: imò velut ad palmam currunt in Dionysiaco hoc agone; quam verò Mortis & Martis agone. Multos insolens ille Bacchus, aut insana poculorum afflavit tempories, tota vita est ebrietas.

Hæc autem est, quæ acerrimas gentes bellicosissimas, que hæstibus tradidit, Hæc multorum annorum pertinaciam, & bello defensa mœnia patefecit. Hæc contumacissimos, & jugum recusantes in alienum egit arbitrium. Quando viträ illà Deâ alliciuntur, si non in feras, certè in pecudes mutatos: igitur semper est illis ferina vita. Consultius si nonnunquam è Semele recrearent, quam Bacchum è femore Iovis natum gustarent. Apud Romanos plurimi poscam biberunt, pauci vetus vini genus. Quandocunque ita epulantur; gulæ aut vanitatis causa: semper cupidini & malæ consuetudini obsequuntur. Fit enim ut sine legum metu: sine diorum cultu, sine virtutis fulcro seditioni, desidiosi, immodiici, si ita, vinosi & furiosi. Multoties fræna excutiunt; nec fræna dant effreni isti membro. Quoties dicunt, cœlum deseremus, ad ima Tartara properemus. O inepti! nec jam in rationem injurii, sed in naturam ipsam. O depravati & fastidiosi, non solùm præter mentem veterem, sed præter rationem præterque usum. O facinora, quibus nihil acerbius fol ipse videt. Inprimis autem suaves isti compotorculi, si vino madidi, sensuum inopes: ita se comprimunt, diffuvian-

viantur, allambunt, defœcato animo sunt ex amore meo, more vero, ore puto & syncero: factum ajunt. Etiamsi quidam commessationes & ebrietatem sic velant, hancq; comitatem, fiduciam, gravitatem, hilaritatem interpretantur, falsò tamen: si blandientem illam animotum pestem evitarent, multa mala vitarent. Proh dolor, pestis jām olim plurimum rerum publicarum, nec facile exutienda, quia ipsa potens etiam obsedit potentes. Multa de militibus, nec ego omnes insechor. Vos flagitia hominum, vos maculæ & vices generosi Martis, qui scelerum configium, otii secessum, desidiæ sepulchrum & asylum bella habetis.

Sunt & optimates & alii pleriq; optimi, celsi, alti, sinceri, virtutis & veræ gloriæ amantes. Neque ædepol nunc degeneravit in hominibus Martius calor, neque effœtæ sunt terræ; multi qui mitem & manum afferunt, nec verba solum, sed animum. An non cernitis, aut maximè quantum distent, quantum absint, nostri ab antiquis. Quid novi, si fortuna non semper annuat? Non est prisca humanitas, comitas, & fidelitas, non honor, aut amor meliorum artium: ferocia est in plerisque, & contemptus. Insuper nulla religio in ore, improbitas in corde, nec possunt paucis plura planè, plenè proloqui, nisi mox crepitus, strepitus, sonitus, tonitus, haud armorum, sed verborum, nec milites essent, nisi ut subito, ut properè, ut valde tonarent, nec verba, nec facta, pietatem sonarent, neque apud plerunq; ordinem, sed apud omnem ætatem & sexum. Quis enim erit ille tantis cervicibus, qui primus hæc inferet, sive efferet? Quis erit tam firmo & tam ferreo pectore, qui os aperiet contra vulgitotius sensum, contra ætatum aliquot consensum; et si fa-

ciet quid merebitur; nisi explosionem sui, & risum? Adeo quod timendum, ne vulgo uno impetu ingruerent, & confertâ velut acie obruerent resistentem-

Iam ut in corpore corrupto, quicquid infertur, magis corripit atque abit in noxam: ita similiter usu venit animis eorum, quibus ferox, aut, ut verius dicam, ferina vita.

In uno eodemque exercitu quam varii affectus militum sunt, tam varia quoque delicia. Adfert enim seorsum quisq; suas culpas, quas mixti vulgant, & velut contagione tradunt invicem, capiuntq; morbos animorum. Summus autem ille, res omnes inspicit, adit, cognoscit; nec praesentia solùm adspicit: sed præterita etiam respicit. Quid ergo mirum? si punit diversa delicia communione quadam juncta, quia peccata ipsa externâ communionis ratione unum quiddam Deo sunt & conjunctum. Numquid magis verè, quid ampliter magis dicere debeo. Semper potentia & militia admiranda sunt, & magni illius imperii opes. Romam suisse supra omnes usquam aut unquam urbes. Vita Romanorum omnibus pro exemplo. Voluntas pro lege. Vox pro oraculo fuit. A qua in omne hominum genus leges & jura manarunt. Quæ benefactis honores & præmia, malefactis ignominias & supplicia proposuerunt. Omnis honestas, omnis dignitas, omnis officii ac virtutis splendor ibi clucebat; nec uilla potest nominari virtus, quæ non in illo genere eminebat. O felices victorias, quæ & victoribus immortalem gloriam. O Roma ἡ τοτούρων fortium tot heroum egregiorum, tot summorum capitum mater. O apex ingeniorum omnium! o fastigium & culmen scientiæ, prudentiæ, sapientiæ. Nunc vero non umbram audent polliceri,

liceri, fortasse nec umbellam & imaginem aliquam imaginis. Si quis pensiculatim pensiculat, divinâ operâ magnum illud imperium stabilitum dicet. Ibi firmamenta Reipubl. omnis, ibi ornamenta, ibi virtutum omnium lumina; quibus omnibus, nihil præclarius, nihil pulchrius, nihil denique divinius, ne votis quidem conceptis, optari potest. Omnes uno consensu gentes confitebantur, domicilium bonarum artium, seminarium quoddam præstantium vitorum. Ecce istorum suscitati rerum domini; meritò etiam imaginem quandam providentiae & potentiae dicit. Multa fuerunt Romanæ magnificientiae: nec in urbe solùm aut ipsa Italia, sed per totum terrarum orbem sparsa. Omitto justitiam in litium cognitionibus; constantiam in dubiis, prudentiam in consiliis tantam & tam admirabilem fuisse, quantam vix legerit, aut perceperit hominum quicquam. Ad decorum si transeo, qui varius in mole, in artificio, in materia, in symmetria; & si quid aliud elegantia amat. Hæc enim omnia sine mente, sine sensu, tam pulchra, tam distincta, facta atq; ordinata, atque etiam ipsa, quæ animam ac animum habent. Nullum publicum opus, quodcunq; nomines, nullus locus publicus adeò vacuus, ubi non monumenta. Nimirum omnia nimium tamen exhibuerunt negotium, nequè cissa ordinandi tatis facetas fuit. omnia quæ suprà, media, & infra; facta ad hominis genium. Omnia inibi splendida ac decora, & ab ingenio civiū, & à genio ipso orbis: quibus una potuerunt gloriari. Viri fuerunt decori, & honesti amantes suavitatem, simul & gravitatem conditi: flos terrarum omnium, sol & sal mentium & gentium. certè natura concluserat in illa urbe, quicquid erat in toto terrarum orbe. Ponite yobis ante oculos omnes orbis partes,

penetrate sinus omnes & abyssos, perreptate omnes angulos, res omnes inspicite, adite, cognoscite, nunquam tamen cognoscetis. Sive terram omnem & mare circulatus fueris, sive omnia quæ in hac reum universitate cernuntur, videris, nunquam tamen invenies numeris ita absolutum, ut nihil neq; immutari, neq; adjici, neque detrahi possit. Quin urbs omnes orbis urbes superârit, nemo dubiter. Multa ibi vetus & nova inspectio, multus splendor rerum atq; hominum: & deniq; confluxus quidam ex omni urbe, quos vel publicæ vel privatæ causæ eò traxerunt. Non corpus solum, sed animum istum oculosq; pavit inspectione urbis, quæ omni genere vel antiquitatum, vel elegantiarum instructa erat. Itaq; qui Romæ agebat, non tam in urbe, quam in altâ quâdam speculâ esse videretur, unde inspectio, & inquisitio erat in omnes partes, & quod sequitur, cognitio rerum varia, hinc indè Prudentiæ imaginem in terris si quis pingere aut cernere voluisset, inibi fuisse statuunt. Manet igitur ROMAM fuisse mundi caput, mundi miraculum, mundi compendium, arcem nationum ac Regum, lumen gentium, verticem ac culmen rerum. Quid ergo magis conferam disciplinam Romanam, laudem an suadeam. Illa verò non bona, sed optima fuit, quot fuerunt, quot erunt, datam eam divinitus in exemplum dixerunt. Etenim quæ proposuerunt, non grata solum, sed salubria, neq; delectarunt, sed adjuvârunt: si modò non autê surdâ præternavigarunt. Romanam militiam audacter profiteor, quâ nihil cultius, nihil sanctius, amplius, moribus, disciplinâ, imperio fuit. In illam tanquam adjutricem omnes conjecterunt oculos, ad illam, ut conservatricem omnes configurerunt, & animos convicerunt. Confluant igitur à veteri orbe, confluant

fluant à novo, eonveniant, consedeant, mente & manu,
 non formabunt meliorem. Totam vestem malè nexui nec
 laciniam aliter , nectam & pertexam filo, quo reliqua.
 Si fortè minùs à me ornatè aut copiosè diñum , quām &
 hujus loci amplitudo, & summa audientium dignitas po-
 stulabat, cum justâ judicii lance rem ponderat; nec om-
 nia ad exactam & summam rationem sic revocate. Inte-
 rim, vt antea, /maximoperè à vobis peto & quæso , vela,
 ut sic dicam, orationis meæ zephyro benevolentiæ afflate,
 & vento favoris alspirate, & guttis duntaxat irrigate : do-
 nec peccus implebit candida illa diva. Vt herbas aut arbo-
 res crescere cernimus à pluvia : sic mihi fiet à tali ro-
 re. Porrexì frontem, & erexì animum, non omnia dire-
 xi ad unius rationis trutinam illamq; velut normam , aut
 obrussam habui mearum rerum. Quapropter si quid ex-
 orbitans, aut minùs rectum dixerim , imò si non omnia
 disertè & exsertè protulerim ? imbecillitati ingenii mei,
 & infirmitati animi, ut adscribatis, etiā atque etiam rogo.
 Hæc omnia sine colore, carne & sanguine. Nusquam ner-
 vi, nusquam sententiarum sanguis, ne color quidem ver-
 borum : nisi omnia cum cerussa & fuco mixta. Evidem
 bona intentione , etiam bono animo suscipiatis , meliori
 consulatis , optimo deniq; emendetis. Si bonorum om-
 nium auctor, caput & fons, meliorem auram inspira-
 rit : more meliori proloquar, facilitiori ore
 eloquar.

F I N I S.

D E

DE AFFECTIBUS
In Republica Tar.

dandis

ORATIO

PUBLICE IN ACADEMIA MAR-
PURGENSI

IN COLLEGIO JICTORVM
AD LANUM

PROPOSITA

21. Junij.

A

JOANNE BLUMIO WITTEBERGENSI,
JURIS STUDIOSO.

ANNO M DC XV.

MAGNI-

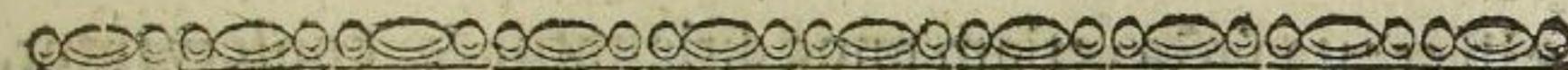
MAGNIFICENTISSIMIS AN-
TIQVO NOBILITATIS GENERE EMP-
ERENTISSIMIS CONSULTISSIMISQUE
Viris, Reipub. Noribergensis Administratoribus,
Prceribus ac Mæcenstibus suis colendis sub-
missis & quâ par est, reverentia
offert, &c.

QUÆ de affectibus pravis scripsi, ijs vestrū, viri Nobilissimi, Amplissimi, nomen præscripsi. Multa me isthic ceperunt: Locus, Homines, Genius ipse loci. Duo potissimum eaq; tām Interna, quām & Externa: quando formā meliori & rectitudinis normā dirigantur ad usum vitæ omnia. Quoniam ergo eminentissimi vestris solij & soli recordatio sumpsit alas: agedūm hac pennā circumvolabo ipsam. Si ad Externa respicio, verè a mœna sunt moenia: reliqua ònia tām ritè ac dispositè formata, tām aptè posita: ut non facilē quid aptius, aut per omnes partes effectius vel cogitari possit. videntur annulo quasi compræhensa & inclusa singula. Vix enim relictus est angulus, qui non certæ reis sit addicetus. Si interna sic ponderata & polita, ut haud limam desiderent aut pondus expectent. Sic examinata non secus quasi librā appendant: & æquâ judicij Lance omnia pendent. Ut fortè ista illibenter hæc audiatis, ipsa æquitas si judicet, non aliam sententiam vobis donet. Incolæ

G

benè

benè morati pulchrè munita omnia. Si circuletur
quis omnem Germaniæ orbem: urbem urbi istic si-
milem haud inveniet, quo ad mores, statuta & ubi
omnia tam plæclarè constituta, ubi in tali multitu-
dine ad magnitudinem sic parata & ad manū sunt
omnia. Si felicissimos incolas alijs comparem, eos
& tractandarum omnis generis artium veluti gen^s
hominum novum suspiciunt reliqui. Ejusmodi ce-
leritas, ut multis raritas & novitas, quicquid alijs
eximum, illis exiguū. quid multis? nihil facile de-
est, quod naturæ aut fortunæ tributum est. Viget
illuc summa felicitas & sine labore quasi facilitas ex
prudentiâ oritur Meritò itaq;^s Noribergam dixerit
quis Fontem Scientiæ, prudentiæ Montem feraci-
simum nullius non floris, jucunditatis atq;^s honesta-
tis. Unde recondita multa haurire, ubi permulta
colligere & eligere quislibet potest. Interim vobis
verè in Europæo orbe, illius Magnæ, MAGNI Consi-
liarij, dono partū parvū tesserā dulcissimæ recorda-
tionis vestræ. Spero, si non scripto, saltē affectu pla-
cebo: ut admittatis orationē, quā affectu comitor,
affectū quē scripto velut testor. Crevit ab aspectu i-
ste cult⁹. Semel inspecta urbs placuit, sæpius aspecta
ac perspecta placebat in dies magis. Si non omnia
ponderata & ingenio ac judicio pariter magna, à
vobis magna fient & pondus accipient. Valete, Vi-
ri Magnificentissimi & Reipub. navis magnæ illi⁹;
Magni & periti undiq;^s Gubernatores.

I mente & animo paulisper peregrinemur sancè
per magnum universum hoc; & simili cogita-
tione perambulemus rerum hanc naturam: vi-
debimus, quòd Deus ille, qui sapienter con-
didit omnia & disposuit ; ita disposuit , ut sin-
gula certo numero , augmento, pondere definierit , nec
modum eum excedere sine inclinatione omnium aut ru-
inâ , cuiquam generi permiserit. Supera , infera , gran-
dia , & omnia , quæ miramur , parvâ manu facta & men-
te; corrunt, & corruent in omne ævum. Nec aliter! Sci-
mus de Roma antiquâ. Quâ nec major nec bonis ex-
emplis ditior urbs ullâ extitit ; nulla unquam erit. Hinc
etiam æterna , non diuturna dicebatur. Siquidem in
illam omnes conjecterunt oculos , ad illam omnes con-
fugerunt; apud illam consilium invenerunt ; ab illâ de-
niq; omnes auxilium retulerunt. Iam tota Respub. atq;
Imperi Romani facies adèò versa , ut nec veteris formæ
vestigium quis vix agnoscat. Iam aliæ consuetudines , a-
lia religio , alii Magistratus ; alia judicia ; & quæ huius
generis alia. Omnia sic in desuetudinem abierunt, ut re-
lictis tantum nominibus , qui illi fuerint ; quibus legibus
vixerint , discrepemus. Ut hominibus singulis adolescen-
tia sua , robur , senecta mors : sic quoq; oppidis , Rebus-
pub. & regnis. Incipiunt , crescunt , stant , florent , omnia
denuò ut cadant ; erit quoq; hic rerum in se remeantum
orbis , quandiu erit ipse orbis? O mira & nunquam satis
comprehensa lex! Abeunt omnia in hunc nascendi pere-
undiq; fatalem gyrum. Et longævum in hac machinâ ni-
hil. Quàm facili modo hæc omnia tam mira, tam mag-
na , tam multa creavit & fecit Maximus ille ; tam diffi-

Citius creata facta ; etiam nunc diliguntur & conservantur.
Et certè , nisi præpotens ille , occulto quodammodo &
immotâ ac ignotâ nobis serie omnia dirigeret ; nihil in
hoc mundo videretur sine varietate & distinctâ jucundâ-
que rerum vicissitudine. Cogita quæso. Ab initio oppida
& urbes struxit & ædificavit. Sua quæq; ætas etiam nisi
dissidia & velut bella intervenissent ; vix cepisset ea noster
aut alter orbis. Cùm incerta bella orta & imperia unâ ex-
orta ; jure quidem vinculum quoddam est & legum ju-
risq; societas, quæ magna hæc corpora ligat efficitq; ut in-
ter ævo dissitos communio sit priæmiorum & pænarum.
Illud enim ipsum est Imperium. Ut gubernator sine na-
vye : auceps sine ave : contubernium sine clave ; aut horum
quicquam absq; altero ; ita nec Imperium sine Rege ; urbs
sine Lege ; Pastor sine grege , atque ut anima in corpore,
mens in animo : ita & Imperium est generi humano mul-
tis maximè necessarium. Deniq; ubi domos ac mœnia
struere ceperunt , & cœtus facere , & populariter vim in-
ferre ; ecce confluentia variarum gentium, undè commu-
nio , exinde consortio necessario inter eos exorta : quæ
velut formam & faciem expressit novi status , quam de-
inde Rempub. appellant. Est itaq; mihi animo præfix-
um agere de mixtis quibusdam malis in Repub. neq; ut
singulatim percenseam , & flore Orationis convestire co-
ner (quod suscipere temerarium , & confidere frustrane-
um) sed ut aliquomodo puros pariter & pravos affectus
delineem. Evidem & imparem me agnoscam huic one-
ri , adibo tamen & perferre audebo : hoc excusatius, quod
non consilia aut decreta adfero, nec assero aliquid, sed po-
no. Antequam autem ad præsentem materiam me con-
fero , ad te me converto Magf. Cl. V. quod apparere vo-
luerit , Exc. habeo gratias maximas , unâ petens (si ita
com-

complacitum) ut aurium vacuas ædes aperire, & benignè
me audire velit M. V. Et tibi Ampliss. Procancellarie, E-
tiam vobis, viri Reverendi, Excellentiss. Experientissimi,
quia exporrigo frontem & faciem, nec omnia dirigo ad
unius rationis trutinam, à vobis obnixè rogo & oro, ne
omnia operosius examinetis, libretis, & pensiculetis. Tan-
dem vobis non minores, vobis, inquitam, brachia pando,
vel potius affectui vestro: Vos, quæsò, Viri juvenes No-
biliiss. Lectiss. ac dilectiss. Expandite sinum amoris, & fa-
voris libram appendite: si non in merentem, certè cupi-
entem, appendetis fortè, si non ad lacentem omnia pende-
tis. Vnde ordiar? quo progrediar? quâ orbitâ, quam insi-
stam viam, aditum aut exitum non facilè reperio, si semel
me penetro in hoc profundum. Notum quòd mare, qui
ingreditur in arbitrio venti sit, nec appellare ad portum,
cùm maximè velit: quæ sanæ causa abstinet me à altiore
initu, quòd materies alioqui vocaret: & quia reprimit hic
metus, ad navigare jubet litus uti circa illud natabo, ubi
me adhuc emersurum sperabo Quàm diu æquor hoc vi-
tae navigamus, tam diu fluctus: & interèum serenum ali-
quod si blanditur, decipit, & verè tempestas major suc-
cedit. Quemadmodum mare rarò tranquillum ventis
ut plurimùm inquietum & procellis: sic quoq; Respub.
fluctibus assiduis. Tametsi populus suâ sponte placatus se-
ditiosorum vocibus ut violentissimis tempestatibus sæpè
numero attollitur. Felices qui peritorum nautarum in-
star, non ad singulas concussions nauseant, aut agres-
cunt. Nec videntur, qui in jus ambulant, sæpiùs absimiles
multis fluminibus, quæ causa, rogas? Non appareat alia,
quàm quia in multis se identidem scalpit, & exasperat
mens mala quâdam scabie infecta litigandi ac disperendi
tota pruriens. Ut eò citius lites movcant, alimentum bo-

num dēcōquēndo in suum convertunt virus, per circumstantias augent, poliunt, & velut fuso rem pingunt rei. Canibus quibusdam insitum, sine causa & discrimine latrare; etiam homines laniare, & vellicare avidi, huic uni adh̄erent, nec mentem ad ulteriora mittunt. Alioquin homo censetur prudentissimus, nec immetitò; ast s̄apè stultissimus. Nam cæteræ animantes ubi semel offendunt, cavent; non Vulpes ad laqueum, Lupus ad foveam, Canis ad fustem facile redibunt, solus homo peccat ferè in iisdem. Sed ut probiùs rem attingam, accedam propriùs. Ad Rempub. augendam hæc potissimum requiruntur; ut ea nimirum opibus firma, copiis locuples, gloria ampla, virtute honesta sit. Eheu quām multi ad Rempub. adspirant, nec boni, nec bono fine, quos reprimit mos, sive lex gentium repagulo duplicitate electionis, & successionis. Ad statum Reipub. alium amor, alium ambito attrahit, nonnullos Luctreus ille Deus, multos duntaxat honor titillat; etsi s̄apè conscientia retrahat. Interea, ut in exercitu omnes pro victoria pugnant; & in hoc tractu omnes pro Reip. gloria, inter varios fines, veniunt tamen ad suum finem. Multi res suas agunt, & augent communium prætextu. Sunt igitur eligendi ejusmodi qui salutaria ponant, dijudicent, ac promant, & quæ cadant in honorem cùm primis Dei ac Reip. splendorem? Etenim hisce artibus justitia, fortitudine, præcipue prudenteria conservantur civitates, remotis hisce anchoris simul turbatur Reipub. navis. Primum autem à primo à solo & summo bono quid nisi bonum? Ut navis ædium aliarumq; rerum carinas & fundamenta volumus esse prima & firmissima: sic in primis curatio sit rerum divinarum. Humana quidem omnia perpetuis jactationum fluctibus jactari necesse est, nisi ad anchoram ea alliges veræ pietatis.

Pictas

Pietas semper præeat , & primas in rebus humanis ducat !
Sine ipsa quicquid vultu , voce proferes, vanum est , imo
nullum. Vbi enim floret cultus internus , & hæc paritet
vigeret, ubi arescit , languet etiam ista. Nunquam Respub.
stetit sine religione , quia sine ipsa non Magistratus offi-
cium suum, non subditi faciunt , sine ea societas nulla.
Quia non fides, non justitia, non virtus, sed fraus, licentia,
protervitas , & uno verbo , hominum ac rerum confusio.
Iure amemus illam, & factis magis quam specie , cum vi-
demus. quod in humanis rebus nihil melius , nihil firmius.
Ut autem magis magisque perveriam ad propositum
obseruatu digna censeo , in colendo Deo pietatem , sine
simulatione ; in regendis hominibus severitatem , sine su-
perbia ; in administrandis negotiis gravitatem , sine festi-
natione ; in peragendis rebus diligentiam sine tarditate.
Tanta in omni civitate eorum, qui judiciis præsunt , esse
debet auctoritas , ut ex eis potissimum Reipub. felicitas
pendeat. Siquidem à bono judice omnia prorsus judicari
oportet, ut lex ipsa , si loqui posset , judicaret. Itaq; ita
legem & judicem inter se conspirare , ut sit lex quasi ani-
ma judicis , judex quasi vox legis. Quantum ei prudentiae
& acuminis ad videnda ea, quæ vera & recta sint, quantum
animi ad eadem proferenda, quantum auctoritatis ad ob-
tinenda , quantum judicii, quid cuique tribuendum sit in-
telligere ; Civium inter se dissida componere , & omnia
cum laude gerere ; vel hinc patebit liquidò. Falsa & in
speciem formosa gemmula puero & rusticulo potest im-
ponere,) quippe vitreum æquè atque magaritam probant)
gemmario mangoni nunquam. Siquidem sic poterit ca-
vere rectè tuta, qui & Leges tenet, & ritè animadvertere,
quoties caput rei non proferunt , & in utero quasi abori-
tunt sic infantes. Sunt multi , qui leges flectunt ut ceram,
& pro

& pro libero arbitratu hinc inde sicutunt. Quando ejusmodi
judicant, quid literas ne à limine latantarant; aut primo-
ribus degustarant labiis, isæpè quovis potius, quam quo
instituerunt: perveniant. Ut corpori in præceps lapso nul-
lum sui pretium; & animus ignarus & inscius rerum om-
nium; non sicut se, ubi vult aut cum vult, sed quo non
vult, fertur. Rarò autem & nunquam venit aliundè ro-
bur, quam à bonis artibus, nec huic exitio remedium
quærendum, nisi ex fontibus literatum. Nam studia non
tantum benè dicendi, sed etiam benè vivendi common-
strant vias, excitant in animis igniculos gloriæ: quantus
sit in virtute splendor, in vitiis deformitas, demonstrant
Ipsa quoq; docent, quomodo cum tristibus jucundè, se-
verè cum remissis: cum senibus graviter, cum juvenibus
comiter: aptè deniq; moderatè, decorè, prudenter, cum
omnibus sit vivendum. Quod sæpè viget Respub. quod
floret, quod beata est, quod deniq; pacata, unicum hoc
facit, quod præsint virti Clarissimi, atque intersint virti
politissimi. Vice versa, cuius animus doctrinarum luce
caret, quid istam altum gerere, quid suscipere præclarū
potest? Ut lignum occulta teredo consumit: sic animum
delimat paulatim & exedit ignavias affectus. Virtus her-
clè non contingit animo nisi instituto, probeq; assidua
exercitatione exculta. Cui & otiosum illud otium, ut
Seneca appellat, hominis vivi sepultura, animus assidue
invenit negotium in opso otio, quod absq; sudore ullo
agat: sine crurore elaboret. Certum est in mari omnia a-
mara, & primò aspera & dura omnia. Ut autem aqua ma-
ris dulcior in imo, quam in summo: sic suaviora multis
liberalium artium studia, cùm magis penetrarint. Omnis
sapientia procul intuentibus severa & tætrica appareat,
cùm proprius successor, lenis & clemens reperitur, & qua-
non

019 25

non mitior aut amicior ipsa a morum Dea. Absq; ulterio-
ri ambage, quod alia omittam, unum admittam. siquidem
historia testis temporum, lux veritatis, vita memorie,
Magistra vitae, nuntia vetustatis. Imprimis: si per histori-
as veteres ibis: Ibi enim reperies & bonorum virtutes: &
improborum vitia, vitae humanae varias mutationes, &
rerum perversiones, mundi hujus instabilitatem, & re-
rum precipites cursus. Ast jam sic est cursus rerum & lex
quædam, nisi fallor, mundi, ut honesti honestaque jace-
ant, & exurgat quicquic turbidum est, aut pravum. Vix
sapientia in pretio, nisi quæ pompam & colorem, imo c-
tiam quæ duritiam & impudentiam conjunctam habet.
Imprimis prudentia ad omnes res humanas, ad Imperium
verò maximè conductit: quod sine ea non solum infirmū,
sed ausim dicere nullam. Ipsa est, quæ pacem dirigit, bel-
lum dirimit, animos erigit, mores corrigit, vitia premit,
virtutes imprimit; illa est, quæ constantiam suggerit: illa
denique est, & erit, quæ templum aperit bonæ mentis. Ut
architectis nullum opus sine libella & linea recte proce-
serit, nec directoribus sine norma hac directrice. Manet
prudentia magistra vitae, omnium bonorum consiliorum
præceptrix, omnium honestarum actionum moderatrix,
omnium bonarum virtutum dux & gubernatrix. Ad istam
consequendam haud parum momenti adserit Philosophia
quæ commodè & acutè tractat omnia ex ipsis fontibus na-
turæ, si hanc adimus, audimus, & ex origine abditæ dos-
trinæ fontes haurimus. Primariò Rcmpub. continendam,
& contentam obtinendam, justitia, quæ aliâs sola orbem
temperat, nec regna solum servat, sed totum vitæ genus
conservat, jure meritò primum & supremum locum oc-
cupat. Etsi ad salutem Respub. quæ non ad mentem au-
tum hominum, parum refert. Etiam in medicina sæ-

H

pè tri.

pè tristia ac tætra propinantur, aspera & dura sensu, modo
sint salubria re & eventu; ideo ab hoc sine usque ad cō non
odimus Medicos, amamus potius & laudamus. Simili-
mum in justitia, à cuius acerba sectione aut uestione salus
generis humani pendet. Denique pæna, ut Lipsius ponit,
omnis bona, justitiae aspectu; sicut impunitas mala, quæ
efficit, ut diutius scelesti, id est, miseri vivant. Bona e-
nīm primò, si Deum respicis: Cujus justitiae æterna &
immota lex postulat, peccata hominum aut emendari,
aut tolli. Siquidem non potest pinguis victimæ mactari
Deo, quām si homo nequam è medio tollatur. Bona ite-
rum, si homines speces, quorum stare, aut perennare
hæc societas non potest, si violentis scelestisq; ingeniis
omnia sint impunè, Bona tertio, si eos ipsos speces, qui
puniuntur, quia ad luxum iis usi & ad libertatem, imò
ad licentiam iis abusi, sic admoniti redeant ad se, imò ad
ipsum. Quemodocunque se recondita iudicia. (Cui co-
gnita & nota omnia) non culpanda ea nobis, sed ferenda
& verenda. Simul & semel fuerunt in ære, sic autem im-
puniti magis magisque obstricti manserunt cum atate
majori: & fortè sunt & erunt, quandiu erunt. Quæcunq;
Respub. fuerit, nulla re magis succrescit, quām rigidâ &
immotâ justitiâ nulla ve magis vilescit, quām frigida &
remotâ istâ. In justitia semper libram appendunt: & qui
ritè ac rectè æquabili modo depingunt. quia in libra de-
bent esse omnia æqualia. Certum est, quòd trutina in eam
partem vergat, in qua plus ponderis, & multi in eam, ubi
plus æris. Ah miseri, quid facimus? Ecce mors supra ca-
put, & superum illud tribunal; ubi omnia examinanda,
& dijudicanda. Aeterna & provida mens nostra ve-
lut in auraria trutina pendet, si dicta, utique magis facta.
Et qui non æqua judicij Lance omnia trutinet. Insuper
differt

differt aliquando pœnas, non dimitit. Parùm interest, si non punit hodiè fortè postridie, si non in corpore, at certè animo. Quòd si non vivus, saltem mortuus. Ut cruciarii Romano ritu crucem suam ferebant, ipsi ab ea mox ferendi: sic Deus conscientiæ crucem, in qua pœnas suant, priusquam suant. Alii citius, alii seriùs puniuntur, alii in se, alii in suis. Et, ut ut sit, semper remanent interna animorum tormenta, quæ tangunt & angunt, ut sunt móitus, metus, & conscientiarum mille mortus. Alioquin insitum humanis ingenii imperio insolenter uti, nec facile modum servare in ea re, quæ supra modum. Sunt multi, qui omnia ad exactam & summam rationem: imò ad vivum revocare cupiunt. & sunt plerique illi, qui vix concaluerunt in Repub. imò ægiè aut ne vix quidem. Errant, qui omnia simui & semel exacta volunt, & ad liquidum producta, acutè simul, & acuratè. Quis ille gubernator, qui uno cursu & certa, ut sic dicam, linea per vehi conetur in portum. Ut nautæ vela sinuant, tenuent & obliquant, ac nihilo minus tenent suum portum: nec aliter legum Præsidem civitatisque rectorem decet, semper curandum, ut turò potius perveniat, quam citò. Sit fervor cum prudentia, severitas cum clementia, actiones cum salute civium sint conjunctæ. Iam quidam in ejusmodi cogitationes incident, multum egerunt, qui ante nos fuerunt, nec peregerunt, neque omnia præagendas etiam posteriorum diligentia nonnulla relinquenda. Carterum sive titubat illa fortuna, sive cadit, sive proorsus interit, non nimium adfliguntur, sed dicunt: quæ periit libertas, reviviscere potest, & patria quæ corruit, resurge re labenti ævo. A solo sale salutēve nostra sola adhuc extensus, æthereusve oculus relictus est, qui omnes eventus cernit ac dirigit, sæpè præter omnium mentem, Quam certè,

certè mentem non agnatam debere optimæ cuivis men-
ti, multò minus vero Politico, & ad bonum publicum
nato: statuunt, Neutrum omnino faciendum non exactè
omnia examinanda, nec media sunt exterminanda. Vir-
tus semper media via ingreditur, & cautè cavet, ne quid
in actionibus suis defiat, aut excedat. Fortè fortuitò ape-
ritur mihi campus, & verè campus, vereor, ut semitam
sæpè ingressus cùm maximè censuerim, viam. Præsertim
quia nemo est & fuit, qui ad plenum comperta non di-
cam tradiderit, sed tentârit. Nec ego in inscius omnium
terum incerta redigam in certa præceptorum vincula.

Cùm primis indicio bonæ mentis, nec judicio omnia
nemo damnet, si fortè aliud præter illud: dum ego quo-
que nihil negem, quisqulias & venti spolia hæc esse Ho-
die facilimè possunt attolli, non aliter; quam culeus, qui
vento inflatus ægrè mergitur, supereminet autem, & exi-
lit suâ sponte: sic tumidi & audaces facilimè attolluntur.
Eiusmodi ventosa durities originem trahit à superbiâ, &
nimio pretio sui potissimum à gloriæ vento provenit.
nam equas à vento Favonio concipere; nec aliter de ejus-
modi hominibus cendum. Hinc mali improbi, qui in
imperio non nisi imperium, superbi, desides, qui se non
civibus datos, ast sibi cives. More majori, nec omni me-
liori modo introductum, ut omnes in politicâ re aliquid
sapiant, capiant, videant, etiam iis, qui nihil vident. Hoc
ævo imperitissimi, audacissimi judicii calculum fibi su-
munt, de quæcunque re, cuius coloris res sit ignorantes
Proindè nihil novi, si ad imprudentiam, impudentiam
adjungunt, & quæ non capiunt, carpunt, quæ non perci-
piunt corripunt. Ah quomodo, quæsò, æquiter appen-
dant, qui non attendunt, quomodo legitimè discernant,
qui nec ceruunt, quorum unum acumen est nihil cerne-
re,

re , una scientia , nihil scire. Magna igitur hæc vel vanitas vel temeritas est , censuram æstimationemque vindicantis , in re nec visa planè , nec videndâ , nec notâ , nec nescendâ. O malum ? O malorum maximorum causa ! Hæc sapientiæ opinio multorum malorum mater. Hæc austrix confusæ & perturbatæ vitæ , quod pereant & intereant multa , ab hac est , quod multorum affectus distrahanter , ac eâdem ista Dissidiorum semina & consilia palam & paßim , licet acerba , nec opprimenda , ut sint & manent in herba. Sanè , ut in aëte , & in terra suæ sunt dissidiorum tempestates , & dejiciunt atq; atterruntur hominum aliquot stirpes. Manet firmum , terra nunquam attollitur. (quia non æthereum .) quoties autem se se ejusmodi efferunt , perindè est , ac si , cùm terra se attollere vellet supra ignem , & cœnum supra cœlum , & si vel maximè terra supra ignem ascenderet , non tamen unum cum igne globum constitueret , nec ignis in terram , multò minus infrà ipsam descendet. Sæpè homines , qui usu nondum callent , & ævi morem & morbum nōrunt , cogitationes longius jaciunt , & prudentiam putant , timere , non timenda. Sedent non secus , ac si frena data effreni isti membro. fluctuatio & timor abjicienda sunt , genus , vitæ sumendum , & in sumpto firmiter hærendum. Quod hac in parte fieret , si fractum subactumque animum rectæ rationi ac Deo subjicerent , reliqua omnia spernerent , & ut floccos nivis rationis sole liquefacerent. Hoc seculo sunt oracula mundi , qui sapientiæ inopes diffundunt se verbis , & ut corpore tenues , veste se dilatant Semper vela pro magnitudine navium , sic verba debent esse pro rerum materia. nec res tenues onerati lacinia sermonis Non , qui sermone sapit , is sapit ; nec qui linguam disertam & volubilem habet , mentem autem inconstantem & indoctam :

H 3

sed

sed potius, qui pauca de virtute differit, multa factis ostendit. Illa moneta optima, quæ pretii plurimum habet in parvâ mole, & sermo, qui sensus. Nam & Colossi magnitudo, vel in btevi sigillo se ostendit. Vnicum me mordet, quod aure surdâ præternavigare haud possum, cùm non nullibi locorum ob leviculum resolvantur matrimonia: viderur species superbæ libertatis. Per se certum, quod non facile sit assumenda illa cura, quæ dies noctesq; adhæreat, angat, coquat ac decoquat. Multi si pensiculatim pensicularent, citius quatere deberent hoc jugum, quā addere, facilis excutere, quā subducere. Interim, si libra deliberationis se eò devergat, nec semper æqualitatis, & quod sequitur, tranquillitatis illa trutina animos eorum libret, tām citò, tām subitò dissolvenda videtur species superbæ libertatis. Ista vices rerum sunt, & magnus ille gubernator modò asperam turbantemq; hiemem inducit, modò lenem mitemq; æstatem. Nubes temporum et si non nihil subducit ac tegit amicitiæ solem, non tamen extinguit aut tollit, post tempestatem ferè serenitas. Vendum, ut concordem & alterno amore consortem omnes haberent. Multis & magnis viris in eo uno voto omnia inesse videntur, & ubi pax, & concordia inter consortes obtinent, felicitatem illam, & alia bona comitari. Si cut in fidibus concentu nihil suavius; & inibi harmoniâ & consensione. Præsertim in ejuumodi mirandum, qui extrema lineæ tegula invicem starent, se quoq; ita gestant: ut salsa & amara omnia gustarint. Deniq; è folio & solo si ejiciuntur, vitæ hoc solum magis magisque ingrediuntur, & de novo illis salsa vita adfertur. Apud Roma non in more positum fuit, ut trita & vulgaria minimè numerarent mulieribus, judicarunt quod ostium peoris non clausum nec scrinia sint occlusia. Quemadmodum

modum imbre in cribro serò servas , nec crebro ser-
monem in mulieris cuiusdam cerebro. Et quia proprium
ut simulent , fingant , fallant , nec probrum . hinc ab om-
nibus officiis excluserunt . Iam quibusdam in locis , non
solùm non vulgaria ; sed singularia : imò salubria & salu-
taria enumerant ipsis . Exinde res omnes quoniam inspi-
ciunt , adeunt , audiunt , agnoscunt , cognitas quoq; di-
rigunt , etiam regunt , quæ debebant regi . Sed ut redeam ,
undé egressus . Quòd sàpè sive culti , sive barbari recipi-
antur inde fit catena quasi facta , quæ & hæredes ligat , ma-
net in vicem nexus , quandiu ipsi manent , nec facile inci-
det in hunc nexus nulla dies , quām ea quæ vitæ hoc filum
incident . Multoties illorum filii irreput & irrumpunt in
eiusmodi sermones , hominem me Deus fecit , nec ex ple-
beo isto genere , cur ordinem deseram ? Et subsellia poti-
us quām sellam curulem id sessum cam . Non aliter se si-
stunt , ac si à semine duxissent , à lacte suxissent hunc affe-
ctum : ubi sàpè contratio moram injiciunt , nec id , quod
moris , faciunt aut dicunt Sàpius nusquam color , nun-
quam calor , sàpissimè ne mica paterni sanguinis inest .
Sed hic dicet quispiam , quæ enim Respub- tandem futu-
ra , si veteres , ut sic dicam , arbores excidantur , novellæ
stirpes non depangantur in eorum locum ? Vastitas profe-
cto & tenebræ . Sunt & alii assumendi , non aliter nec fa-
cile , quam si patriæ , amicis , sibi & aliis usui decoriq; esse
possint . Hoc notum quòd ortus nostri partem patria , par-
tem parentes , partem amici sibi vindicent . Hinc quasi
duplici vinculo adstricti , ut genitali glebæ adfixi , ubi lon-
ga serie cognati , amici , sodales : & tot gaudii illecebræ ,
quas frustra terrarum alibi querat . Non autem ut magne-
ti inest vistrahendi ferrū , & genitali glebæ attrahēdi homi-
nē . Aliter enim se res habet , si vel maximè utiles : lac verò
mater-

maternum quasi præcipitur, & indulgetur, ac immulge-
tur aliis. deridendi si straminis aut exigui fili nodo adfixi
non secus ac si ferro & vera compede devicti. Aeo no-
stro minimè longævo in vinum proniores & promptiores
permulti. Etsi vino nihil salubrius, multis venenum, si
corpore male dediti vino si abutantur. Ut venena vinis
admixta medicorum scito pernicipter & perniciosè pene-
rant: sic vina in venas admissa perscrutant omnia, & sæpè
nec scrinia relinquunt. Si contagem illam quantum hu-
maniter possunt fugerent, multa mala effugerent. Hisce
omnibus posthabitatis multi vitem florentem aut mature-
scensem magnâ spe exspectant; semper non exiguum al-
libili & volibili liquore incrementum. Nonnunquam e-
tiam guttis istius humoris se ita irrigant, ut madescant at-
que nimium efflorescant. Ut vitis, nisi amputetur, latissi-
mè se spargit, & iste affectus, quem auta velificatur popu-
laritatis. Manet usque èo prosperum Imperium, dum in
eo vera consilia valent. Vbi ambitio, avaritia, Luxuria il-
lud corrupere primùm, imminuuntur illius opes, deinde
etiam ipsum met Imperium adimitur ac perit. Profectò
nullum vitium tætrius Avaritiâ, præsertim in Reip gubernatoribus; si opes adfluunt, avaritia torquet, & angor
servandi ac dispensandi si desunt & quaerunt eas per undas
per ignes. Omiseria & insipientia mera! Numquàm qui-
escere, absentia petere, præsentia contemnere; & vitam
semper inter vota suspensam habere, hæc vera philoso-
phia est posse habere, posse carere, iisdem uti bené, & bo-
nis sublevandis. Duobus maxime modis homines solent
in melius sententiam mutare, propriis Calamitatibus e-
docti, vel alienorum exemplis admoniti, firmant clades
igitur, & ut arbores ventis agitatæ, altiùs radices agunt:
Sic boni in virtute magis comprehendunt impulsū aliquo-
ties

ties adversitatum flbris. Nemo facile divinat, ubi alterum Calceus premat, nisi qui gustarit, quid mellis aut felis sit in hac vita: nisi qui biberit ex utroq; dolio, & quæ nobis supremus ille Symposiarchamiscet. Sunt igitur adhibendi ejusmodi, qui rem lapsam corrigan, labentem firmant, imminentem patriæ pestem perniciemq; depellant. Si tñtē & redē consideremus, haud exiguum est ad gubernacula sedere, & nihil incontinent, nihil ambitiosè, nihil avarè, nihil præcipitanter agere. Quantâ itaq; prudenteria, quantâ innocentia debent esse gubernatores, quantâ fidelitate, & integritate quantâ celeritate & humanitate, quanta omnibus in rebus temptantia, quanta deniq; conquantia. E commemoratis hisce nemini, opinor obscur erit anxietas. Tot nimirum virtutibus opus, quibus velut anchoris hæc navis servetur. Quot quot sunt, qui penetrant in hoc mare, & natant in his flutibus, jactantur in hoc pelago, fluctuantur semper suspensi, queruli, turbidi, & ut in undoso mari non uno vento agitantur turbarum seditionumq;. Inter varia consilia nihil liberè volunt, nihil absolute, nihil semper. Non unquam sedent in publica, ut sic dicam, navi, ad gubernacula, & ad clavum inter gubernatores, qui vix inter remiges, sentinatores, aut navales socios. Hinc etiam, quia in rem eunt, & ut Roëta ait, civilibus undis se mersant, sapè immigunt. Multoties nisi & alii assiderent, qui penè penitus in rerum civiliū istud mare se immergerent, & hos si quis seca rent, diu ad clavum sedarent: nec unquam flutus motos sedarent. Ut nemo admittitur ad gubernacula navi, nisi peritus, & diu prius sederauit romos: sic idem fieri in Republica debet. Hæc de affectibus mixtis malis visis passim retentis collatis dixisse sufficiat. Nec ut omnia quæ ad rem, sed quæ in rem maximè, multò midùs omnia in una inveniri,

niri, una vētō omnia in omni , quā nōn planē ex re mea
esse fateor, nec tamen præter illam. Nunquam per som-
nium mihi in mentem, ut cgo præcam , præscribam , cri-
piam trutinam aliorum manibus; & īcō velut sensu pon-
deribusq; librem, quem pondus & suburra rationis non-
dum stabilivit. Absit. Cuivis disputare de quāvis materia
licitum , & differere non inhibitum. Evidem mihi usum
Reipub. non vindico, sententiam meam propono, ad stri-
ctam sententiæ alienæ. Nemo carpet, si verbum fecerim;
cūm ex mente veterum, tum ex mente aliorum. Ast dicit
quispiam: cur tu audes proponere, qui seriō nunquam vi-
disti Remp. multō minūs attigisti. Cur non reliquisti illis,
qui libarunt, & librarunt, interfuerunt , ac præfuerunt,
judicarunt de re ipsa , & ē re ipsa? Breviter aperiam animi
mei sensum, tenebras pro lace emittam , flamمام pro
fumo, umbram pro igne, vel, ut verius dicam, saltem frivo-
la volui emittere mea, ut elicerem aliorum gemmas. ei-
runt subærata omnia si æquipares & examines ad alterius
autum. Nam qui gemmas & aurum proponunt, illis ne-
cessum est , ut magis in scriptorum loca ac sensus homi-
num se immiserint; nec summam terræ cutem leviter
strinxerint. Quamobrem, si non omnia distinctè , pienè,
planè & usquequaque convenienter dixerim: In primis
vētō, si quid minūs exacui, aut ab aliis acutum artipui : I-
temque si arctim nimis coercui, quia mens ubique bona:
vēlim æquiter legatis ac intelligatis. Si maximus & liber-
rimus omnium rerum auctor, & auctor , maiores vires de-
derit, & meliores indiderit, ponam diligenterius , promam
citiūs , expromam articulatius. si non exponam
acutiūs & acuratiūs.

F I N I S,

ACADEMIA
VIENENSIS

DISSERTATIO

DE

VTILI PERE
GRINANTE
ET PEREGRINA-
TIONE

Exhibita

VIENNÆ AUSTRIÆ,

A

JOANNE BLUMIO WITTEBERGENSI,

JURIS STUDIOSO.

ANNO M DC XVII.

REVERENDIS-
SIMIS FLLVSTRISSIMIS,
Admodum Reverendis; Illustribus, Generosis, No-
bilissimis Strenuis Viris Dominis, Florentissimi
Archiducatus Austriæ inferioris Ordinibus ac Sta-
tibus: Patronis optimarum artium ac literarum
Dominis, Dominis suis clementissimis, de-
missaque observantia ac perof-
ficiose colendis.

CUM calamum sumsi, & huic chartæ im-
pressi, & simul meam; mentem; Vobis Re-
verendiss. Illustriß Generosi Nobilissimi
Strenui ac Magnifici Domini, Dn. Comi-
tes atq; Barones Domini Mei clementes, Proceres
Austriæ patres patriæ & priores, nuncupare &
dedicare mihi visum. Cui equidem jam diu anim⁹;
Coelum illud Austriæ liceat manere in hac imagi-
ne & Vos in eo astra radiantia videre. Favor siqui-
dem & splendor Vester, quem pleno animo & ple-
no ore foris alibi & hic prædicant, mihi ansam præ-
buere. Nam sidera longè lateq; splendorem emit-
tunt; & vndiq; Illustria Austriæ sidera emicant. E-
tiam vitis jacet, nec fructum profert, nisi applici-
ta; fruges quoq; non bonitas foli tantum gignit,
sed & coeli solisq; fœtus: nec Ingenia à naturæ solo,
sed

sed Procerum benignitate & velut cœlesti aura fo-
venda. Idem favor, is splendor & mihi spero afful-
gebit, si ego non in flore ipso madescere atq; efflo-
rescere possim, Zephyro benevolentia adspiretis,
& velut imbre irrigetis. **Quo factō primitias hæc.**
De UTILI PEREGRINATIONE, longè uberio-
res, divina affulgente gratia, sequentur fructus,
quos cūm istis aræ Clementiæ Vestræ devotos &
consecratos volo. Nunc autem Vobis Reverendiss.
Illustriss. Generosis Nobiliss. Strenuis ac Magni-
Viris Dominis; A DEO Duce Primo, Trino-Uno, &
Uno Trino, Auspice supremo; Trinum perennem
felicem novum Annū precor. Quem etiam da-
bit; quid ni? quia optimus. Cur non? quia maxi-
mus. Is ipse faxit, vt non modō hunc annum, ve-
rū etiam plures optata serie prosperare possitis.
Vos diu servet multis; mihi; multosq; vobis. Va-
lete; mihi cœptoque meo clementer favete. Vi-
ennæ Austriæ ipsis Januarij Calend. A N N O J E S U
M. DC. XVII.

Reverendiss. Illustriss Gente-
rosis, Nobiliss. ac Strenuis
Dominis Dn.

Humillimè subjectus

JOANNES BLVM Wite-
berg, Iur. Stud.

VO T I E S dona aut bona mundi considero,
toties hilaresco & obstupesco: jure merito, si
dona humi & hominis altius pensito, non po-
test fieri, quin obmutescam. Præsertim quando
singula diduco, timor, & rumitinor. Quocunq; oculos
animumque converto, miror, quod hæc tam mira , tam
multa creavit & fecerit Maximus ille & creata facta etiam
nunc dirigat ac conservet. Ah bone, quæ mens inest mul-
tis, quæ memoria sic capax, sic adserans, quæ ratio subti-
liter colligens & concludens: quod ex omnibus judicium
dirigens & decidens; quantam congeriem vna cogitatio-
ne complectitur, quam seriem, quem ordinem; hisce ne-
que mens, neque manus exprimendis. Cum primis me-
cum examinavi , libravi , sedi ad judicij calculos, dispo-
sui, subduxī; obstupui , libra deliberationis se eò diver-
git, ut negans pars major visa, nec minor esset habita. In-
super & multa concurrunt , ac interveniunt, quæ non si-
nunt me arbitrij mei & spontis: sive loci amplitudo , sive
audientium dignitas , magna lectissimorum hominum
frequentia sive ipsa dissertationis materia spectetur, scio
hic viros à natura excellentibus ingenij præditos, à lon-
ginquis peregrinationibus politos diuturno omnium re-
rum usu præstantes. Mallem ergo audire virum Mathe-
maticum, virum politum polypum ac lima judicij expo-
litum ; qui distantias locorum novisset , & cujusque soli
longitudinem & latitudinem cognovisset , qui, inquam,
res multas, res varias inspexisset indagasset, & vndique a-
liiquid novi hausisset. Mallem denique audire ejusmodi
virum, qui terram omnem & mare circulatus fuerit, om-
nem rem ex aſſe & ad amuſim peruestigaverit , & quic-
quid

quid in hoc mundi curriculo & velut circulo, capaci suā
mente gestaret. Ibi non solum aurum vacuas ædes ape-
rire, sed & animum mentemque adaperire. Evidēm
imperitus & inscius rerum ac verborum vereor, si verbū
aliquid aut sententia à calente calamo anceps fūgerit, ut
mox calumniarum inde subitus & magnus ignis. Vos au-
tem, Viri clarissimi, spectatissimi, Doctissimi, Vos legen-
tes & censentes. Si quid exorbitans & minus rectum di-
xerim & purum, qui puro affectu, spero vñā spongiā de-
lebitis veniae & oblivionis; nec acrimoniam vestram ubi-
que adhibebitis, aut meam requiretis. Fretus. n. favore ve-
stro, quo literas & literatum amantes complectimini,
hanc conscendi cathedram: cuius tenuitatem singularis
vestra benivolentia & humanitas summa sublevabit. In-
stitutam. a. dissertationem DE UTILI PER EGRI-
NANTE & PEREGRINATIONE, mea ingenio & judi-
cio haud pariter magna, i. Lipsij proponam: non ut infe-
ram aut inferam, nec ut disputem sed differam. Atque à
PER EGRINANTE primordium, in quo cùm multa
sint, quæ considerem, summa tamen sequar fastigia re-
rum. In eo requiritur ævi mediocritas & judicij maturi-
tas; quæ vñica peregrinantis norma: hæc si obliquat aut
inflectit, pravum expecta, quicquid sequitur, & tela om-
nia aberrant, vbi collineatio ista fallit. Qui iter suscipit,
quò scopum attingat, & finem verum fructumq; quem it
petitum, assequatur, duo, nisi fallor, concipit, UTILI-
TATEM & VOLVPTATEM. Illam spectanti
quinque observanda judicant: Frons nimirum aperta; lin-
gua parca, mens clausa; oculotum tegumentum, aurum
munitionum. Duo enim in nobis sunt sensus, per quos
maximè multa in animum penetrant; Oculi & aures; al-
terutrum occupari, sæpè contingit. Quod facile mihi das:
animus

animus enim est qui peccat per corpus & sensuum hæc instrumenta; aditus mali morbi hinc fit, nec amor aut cupidio facile oruperit, nisi per geminas has fenestras. Sicut vero Vlysses blandientes & insidiantes scopulos aure sua prætervox it, oculos tantum habuit apertos: ita multas obiter videnda, quæ nominantes, nec in animum suum admittenda. Quomodo ac ita caveant isti & præcaveant, qui sine villa providentia & ante annos prudentiae (non quidem volo perfectum illam & plenam) exoticas percurserunt regiones? Anstres abeunt, redeunt anseres. Sit insuper Comis & Communis vultus, apertus apud quemvis, ne qua suspicionis & indagationis ansa, sed animo aperito, & carcere silentij clauso. Sermo cum quovis, sed translatius, sèpè, & non è pectore sermo: isq; parcus & cautus. Nouenim ut navem arreptam fluctibus (ait Plutarchus) anchorâ licet sistere: ita verbum è portu velut in altum emissum. Quid, a sis apud te, ac intimum animi tui generale, tu recti judicij ac sensus, in sermone temperabis, ne quid dicas in eos, qui possunt interdicere.

Cautè interceptatores ambula, te cela, linguam preme: Consilia de re quapiam submittere hodiernis linguis aut censionibus, non dicam parum tantum est, sed & hominis parum tuti. At pravi affectus naturâ implantati aliquorsum sèpè nos abripiunt, sanamque mentem sanâ sede movent, suumq; in rete petrahunt. Haud equidem inficiatio, affectibus cum ratione perpetuum intercedit litigium: remis autem velisque ad laborandum, vt hæc illis dominetur, ne affectuum currus feratur præceps, & habentationis liberè vitijs laxentur. Nec minus est, videmus & audimus ab ipso profundo omnium cupidinum, omnium pravarum affectionum incitamenta, quæ nullum limen submovet, nullum velum removet, per omnes rimas invo-

involant importunæ illæ muscæ. Ut a. levibus politis-
que locis non diu insident, scabris inhæretcunt: ita v-
bi scabies animi materiè data, facile aliquid augent &
adhærent.

Addc, quod vernæ sint sensus nostri: vernæ sint fa-
cultates: vernæ sint affectiones omnibus nobis ingenitæ.
Quin omnes affectus vitam humanam variè impe-
rantes, à dementi sunt mente: discordes secum pug-
nant, idem nunc fugiendo, nunc appetendo: nihil judi-
cio, sed corpori omnia ac sensibus gratificando indul-
gent.

Quid hisce remedij? Cum nequeas penitus exscinde-
re, circumcide: & circumcide quæso oculos; non vide-
bunt vanitatem: circumcide aures, non audient garru-
litatem: circumcide membra reliqua; orbitâ officij na-
tura insiti non exorbitabunt.

Non desunt, qui affectuum telo penitus percussi, do-
lorem nullibi excutere aut internam plagam & miseriā
poslunt, motu adjuvare & sanare cupiunt. Idem faci-
unt ac ij, per solem qui ambulant: aut colorem mutant,
aut vr̄tentem sentiunt calorem. Et qui semel calidas &
callidas solis filias accedunt, donarium mentis accipiunt
amando, & desiderium concipiunt admirando Agni-
na valida & calida, quæ nescio quomodo illabuntur &
insinuant se in animos, blandâ quadam vi vincunt, non
invitos: nam per subdolas blanditias instillant & adfigunt
venena. hinc rectè blanditijs, non imperio fit dulcis Ve-
nus. Quando ita palpant & blandiuntur, ægritudinem
innasci animis sæpè non agnoscent, sæpè non sentiunt.
Et si qui sint, qui morbum ex animis tollere cupiant, æ-
grè ferunt: & ejusmodi fabri circumstrepentes non grati-

K

admo-

}

admodum sunt hospites. Omnia quidem malleis suis formare annituntur; attamen mox impetu & turba ingruunt, ac conferta velut acie obruunt resistentem.

Rem habes, vt imbecilli malique oculi nota est lippire ad conspectum lippientis: sic & animi corrupti viso corrupto magis corrupti. Venatores ex impresso vestigio dignoscunt cervum, & ejusmodi capratices acerba amatione servum: præsertim laetæ & splendidæ, si amatorem inveniunt inanem, & cui nullum in capite cerebrum, ut cassam nucem habent.

Quotquot sunt, qui masculum illum frangunt spiritum, vt semper fracti atque distracti domi jaceant, animo & corpore claudi, & velut carcere clausi. Quotquot sunt, qui saturitate ebrij omnia in cinerem vertunt & decoquunt priusquam vitam asperam & arduam ineunt. Venio tandem à velitatione ad veram seriamque pugnam, ipsam videlicet PEREGRATIONEM: et si ignarus, num peragraverim hæc pede satis firmo? non est vt humanæ mentis vestigium firmiter omnia premat. Tres autem mihi affectus, ceu remoræ, in hac via occurunt.

Sunt qui floccipendunt iter, & non æquiter appendunt. Sunt alij, qui melioris conditionis, sed sumptus et varios metus ac motus majoris æstuant. Sunt denique alij, qui iter Homerica nube velatum autumant: sunt quasi aquilæ in nubibus, si omnia viderint & perlustrarint.

His omnibus non possum subscribere: cur, & quomodo, jam addam. Non solo vomere terra scinditur, nervis in cithara sonus editut: sed adjungi aliæ membra partesque opus decori commodi, imò perfectionis causa: &

sa: & in hominibus censeo multa & alia, quæ juvant & ornant.

Quidam deparci Eucliones. qui naturâ punicos habent oculos, crumenæ suæ sunt tenacissimi; à quibus citius & facilius mille lacrumas exprimes, quàm unum è bulgâ numum.

Alij putant, solam peregrinationem facere solidam scientiam; minimè gentium. Evidem peregrinationem non usque adeò deprimo, vt nihil in hominem & affectus demjuris. Non enim vt Cæneus ille in fabulis è fœmina in virum transit optando; sic & ille votis è fatuo in sapientem, è Squilla in rosam, è nodoso truncō in Mercurium.

Addas istuc operam oportet, & manum quod a-
junt, moveas cum Minerva, quærendo, legendo, discen-
do. Sapientia non ab auribus solum, aut ab oculis; sed
à vero ductore, doctore, & à libris. Ut ovis sine ave:
o-
vum sine avo haud potest gigni, & vt anima in corpore,
mens in corde: ita & doctrina atque solertia multis ma-
ximè necessaria in hac hominum sorte. Est autem Pe-
regrinatio instrumentum usui rerum & Prudentiæ: si-
quidem ut tela ex armamentario sic ex ipsa promes, quæ
tibi contra vim & varietatem fortunæ: etiam quæ ti-
bi Reiq; publicæ usui.

Quod enim ad vitæ commodum & cultum animo-
rum faciet, ipsa efficiet & perficiet. Et artes in hunc us-
que diem latenter in tenebris, si non ista face accensæ &
disparsæ; quæ nunc (D E O sit laus) auxilia & fulcra Rei-
publicæ; absque illis, quid, quæso, nisi squallor, aut, vt
verius dicam, ferina vita? Antiquitati hoc gustum præ-
buit & occasionem alias lustrandi terras, vt pleniorem

artium arcum domum referrent. Rem paullò longius
repetamus.

Moses, ne scientiam relinquere cogeretur, A Egyp-
tum reliquit, & in Arabiam concedens à sacerdote Mi-
dia mulra multos per annos est eductus. Hinc Arabes
semnia artium ad Indos propagarunt, quos tum tempo-
ris Gymnosophistarum & Brachmanarum nomine insi-
gniebant.

Hoc excepertunt Magi è Persia: vnde Græcia in scien-
tiarum omnium possessionem venit: quæ Romanis & I-
talibus postea eessit, tandemque ad Germanos translata est.
Et nequid artium incremento decesset, Plato, Aristote-
les, Pythagoras, alij plures, suis multa effecerunt & pro-
fecerunt peregrinationibus, quas in Persiam, Italiam,
A Egyptum, Laedæmonia, & alia loca habuerunt. Vbi-
cum mihi est admirationi, quid quæso causæ, quod olim
Priscos Germanos qui virtutibus inclutis æterna digni
memoria, nemo literarum monumentis illustrarit? De-
stituti erant viris literarum cognitione imbutis, qui que
regiones alias artibus floentes peragrariunt, doctos adie-
rint, audierint, & quæ ad laudem Germaniæ decantan-
dam, & ampliandam ficerent, cognorint. Iam verò longè
alia ejusdem facies, accensa hac literarum face.

Quod si vela altius in Peregrinationis altum, maxi-
mas ex illa Reip. commoditates nasci percipiemus. In-
stituta enim illa varia gentium, ritus moresq; hominum,
formæ civitatum, incredibile ad judicium & Prudentiam
momentum adferunt: Si tamen non visa, aut libata ea
leviter, sed admissa, retenta, & conversa in usum vitæ
publicum. De Vlysse vates quidam: Multorum providus
vrbes & mores hominum inspexit: qui dubio p' r'cul co-
gnitis

gnitis aliorum legibus, ritibus, statutis, suæ Reip. statui
ritè accommodavit.

Phœnix ille Philosophorum requirit in Magistratu
longam peregrinationem, & multarum rerum circui-
tuin. Nec non Poëta.

*Longinqua immensa lustranda est Gracia Ponto,
Ut tibi succedat perfecta scientia rerum.*

Et quid Illustres Illustris Austriacæ domus Proccres
tot tantasq; & omni laude superiores suscepissent pere-
grinationes? (quibus etiam adhuc summopere student)
quid Italiam adiissent? Galliam perlustrassent? Hispani-
am aliasq; regiones peragrassent? nisi ipsis quasi innatum,
Prudentiā alibi haustam Reiq; suæ publicæ prudenter ad-
positeque accommodatam fore vsui non exiguo, orna-
mento summo, sibique ipsis immortali encomio. Ad
Oeconomiam vero quid utilitatis redundat? Discimus
certè, vt alia multa, quomodo cum fruge res instituen-
da familiaris, vt superflui sumptus resecandi, familia tra-
ctanda, liberi educandi. Opes si quis quærat, & peregrina-
tio opem adfert. Poëtam audi.

*Impiger extremos currit mercator ad Indos,
Per mare, pauperiem fugiens, per saxa per ignes.*

Quis à Lycurgo non disceret Educationem? à Curio
frugalitatem? à Magno Hetruriæ Duce rei familiaris con-
tractionem? Quantum divitarum in Indicis delituisset
terris, nisi peregrinatione navalı Columbus evolasset,
omnia non minùs laboriosè quàm artificiosè, per vesti-
K 3 gasset,

gasset, explorasset, revelasset? Testis erit Hispania, Hot-
landia, Anglia, quanto ipsis peregrinationes illæ fuerint;
& adhuc sint commoda.

Hinc tibi vberrima messis, nec quicquam aliud dee-
rit, nisi tibi ipse ignaviâ & otiò desis. Domi desidens
piger nec laboris expers, horrea aliorum videbis plena,
tua vacua; ast tuâ culpâ.

Nec parum ad mores facit peregrinatio. Reddimur
longa rerum experientia humani, patientes laborum &
adversorum. Et quem fortuna ita facit mitem, facile ea-
dem afflictis fidem habere poterit. Audi Didonem Vir-
gilianam:

Non ignara mali, miseri succurrere disco.

Illi vero qui limen patriæ nunquam egressi, nec vi-
lum iter aggressi, erga peregrinos semper asperiores sunt
& inhumaniores. Ut autem veram indueris virtutem,
bonisque moribns conformeris, tria suggero: Scientiam,
Abstinentiam, & Conscientiam. Scientia quæ recolen-
da, quæ convertat ad modestiam, quæ mores corrigat,
animum turbidum sordidumque illustret & tranquillet.
Ecquid enim scientia, remota morum probitate? Execra-
biles sunt illæ literæ, quæ non ad bonam mentem ducunt,
ait Seneca. Comes est Abstinentia, quod mala illa foluta
& ingenia petulca supra ipsam pestem fugias. Non enim
hæc magis corrumpendo corpori, quam illa animo. Com-
mercium tibi sit cum bonis, fuga à malis. In urbe ybi lu-
ces, yitas domos, aut vias totas is infames: & hîc fugiat
quis homines, etiam loca vitijs nota & infecta.

Nulla res, inquit Seneca, magis animos induit hone-
stos, & in pravum inclinantes revocat ad rectum, quam
bonorum Conversatio; paullatim descendit in pectora, &
vim

vim præceptorum obtinet, frequenter adspici, frequenter audiri. Etiam aromata odorem semper adfricant tangentibus: boni & modesti, auram suæ virtutis.

Quod si te non voluntas, non proprium judicium, sed vincula temporum cum improbis conjungant, flumina imitare, quæ per media transire maria dicuntur & servare suam dulcedinem: sic tu Soli DEO si subijcias & commendes crebrà serièque precatione, cuius præsidio per tumultus circumfusos tutus eris, nec ullam trahes falsedinem, ex tanto malorum pelago. Fateor equidem, lubrica esse hominum ingenia, fidem lubricam, nihilque tam receptum hodie, quam istam fallere, quod Comicus & verè & eleganter:

In melle sunt lingue sitæ atque orationes.

Lacteque, corda felle sunt lita atque acerbo aceto.

E linguis dicta dulcia dant, corde amara faciunt.

Etiam serpentes cum torpent frigore, venenum nihilominus habent, sed non exercunt: sic in multis, quos sola imbecillitas arcet à nocendo, & fortunæ quoddam frigus. Quo autem vires capiant, instrumenta accipiunt: nam vina venenis admixta, medicorum scito, perniciter & perniciosè penitrant; & aspides venenum suum inspirant, fallente quodam morsu. Sed Epicharmus tibi salubre suggerit remedium: Memento diffidere. Nam (Euripidis est monitum) Prudentem diffidentiâ humano generi nihil est utilius. Conscientia tandem sequitur, quæ omnia dicta & facta secum scrutatur; ne nimis cupidè cupiat, quod cupit: caveat pridie, quotidie, ne quid agat hodie, cuius ipsum pœnitentiat postridie. Animus ab omnibus externis in se revocandus est, sibi confidat, se gaudeat, sua suspi-

suspiciat, recedat quantum potest, alienis, & se sibi applicet. Absit à te illud: multi famam, conscientiam, pauciverentur. Illam serva, hanc summo cum studio cole. Sed in morum præceptis diu nimis immoramus. In utilitate potrò cum hīc vnicè sit laborandum, pauci tamen illam sequuntur: nec qui sequuntur, assequuntur. Invenias qui plura ad sensus aut adspicuum referunt, quām ad mentem & salutem. Sunt quorum vnum acumen, si in quavis utbe turris viderint cacumen. Et cum omnia cogitacionum & desiderij levi ala pervolant, prætervolant se ipsos: id quod scitu necessarium est, nesciunt, se ipsos nunquam noscunt & agnoscunt. Evidem haud eripiam trutinam aliorum manibus, & meo velut sensu ponderibusque librabo. Sed Plauti penicillo utar, qui attingit, & eiusmodi ingeniorum fœtum depingit idoneis coloribus:

Qui omnia se simulant scire, nec quicquam sciunt.

Quæ neque futura sunt, neque facta sunt, tamen sciunt.

Nihil est profectò stultius, neque stolidius.

Neque mendacioquius, neque argutum magis,

Neque confidentiloquius, neque perjurum magis,

Quam urbani assidui cives, quos scurras vocant.

Alij autem vagantur saltem, lustrant, discurrunt, non verè peregrinatur, hoc est, indagant seu discunt. Ut certis ingenijis immorandum, si velis aliquid trahere, quod fideliter animo inhæreat: ita certis locis adhærendum, quibus aliquid lucis à superiori Luce. Nec tamen illis planè immoriamur. Nam qui ignem è vicinia petunt, non illic desident, sed accepto eodem properant, & ibi demum accendunt: sic istos censeo veluti scintillas & fomites alibi querere, domi deinde accendere, & sibi alijsque allucere. Stulti sunt, qui locorum dulcedine ita capiuntur, ut more

more sociorum Vlyssis in Lotophagos transformatur &
reditus oblivionem imbibant. Contra (tam difficile est
medium tenere) sunt alij mammotrepti , qui se ita oppo-
nunt. Ego aliquot æstates ocij & pacis domi egi , vis mu-
tem ad ingruentem nimborum hiemem : non decorè for-
taſe, nec prudenter. Fovet paullò mollius gerula & nu-
trix, in cuius sinum læta in cuius sinum tristia deponam &
deposui, in fidum fidei & amoris gremium. Multi iter in-
eunt, qui domi felicitatem concoquere nequeunt, & citi-
us vitam finiunt, quām ipsam viam. Alijs ignavia sic inna-
ra, afficiuntur, quemadmodum mulieres, quæ vterum fe-
runt, ad omnia nauseant. Quando ita subit ignaviæ dulce-
do, vt nec legendi, nec loquendi, nec quicquam eligendi
cupido villa, animus planè obbrutescit, tandemque affe-
ctu hoc ignavo penitus corruptetur. Illud quidem extra
dubitacionis aleam est positum, quod dulce solum nata-
le, vbi primus infusus Spiritus, vbi familiare cœlum, lon-
ga serie cognati, amici, sodales, multæq; gaudij illecebræ,
quas forsan alibi terrarum frustra quæras. Ut isti qui à li-
tore in altum profecti sunt , oculis votisq; terram requi-
runt : ita etiam illi, qui peregrinis sunt in locis, ad patriam
suam identidē adspirant. Ah quām altè aliqui sæpè suspiri-
tū, petunt quām trahunt ex intimo pectore suspirium! Mi-
nimè ego hominem ita exuam, quin & inclinationem a-
liquam aut amorem teneat in patriam suam : Sed vt af-
fектum, qui erga solum & statum est , temperet. Pensum
Vtilitatis absolvi: tranſeo jam ad VOLVPTATEM, quæ
in peregrinationibus non minima. Animus innovatur &
vires novitatum illo aspectu. Licet oculos pascere , licet
animum cœli soliq; mutatione reficere, lætisq; directis re-
creare. Suave est in dissitis locis videre magnos viros uno
traðu: suavius adire, audire: si non aliud, ipse vultus & bre-
vis sermo aliquid facit. Suave est, iterum dico , & excitat

L

non

non in jactantiam , absit, sed in fiduciam & Constantiam.
O quam suavis vita, quam juvat Communione illa terrarū
hominumq; frui! Et quis amoenā illa vrbium, arcium , ca-
stellorum amoenitate non delectetur? Varia rerum varie-
tas quem non exhilaret: nosti, ad cottidiana nobis est nau-
sea. Quam jucundum aspicere & inspicere magnificas &
artificiosas moles; templa, fora, Basilicas, Mausolæa , Aca-
demias, Bibliothecas , Theatra, propugnacula munitissi-
ma, aliaq; ædificia prudenti structuræ Conspicua. Quantis
diffluunt delicijs ROMA, FLORENTIA, MEDIOLAN-
VM, LVTETIA, BRVXELLAE, ANTVERPIA,
LVBECA, VRATISLAVIA , AVGVSTA VINDELL-
CORVM, NORIMBERGA, VIENNA , omni rerū Co-
pia & amoenitate abundans ; dc qua verè possem dicere,
quod Elegus ille de Roma :

Cuncta Viennensi cedant miracula terre;

Natura hic posuit, quicquid ubique fuit.

Haud parū delectationis pariet, Aulas Germaniæ Prin-
cipum perlustrare, conditionem , mores consuetudinesq;
pernoscere. Oculis tuis mira & jucunda, auribus, nova va-
ria eaq; grata sæpè ingerent, & inferent. Sed nullum tam
exoptabile bonum, quod non mixtum poculo aliquo mœ-
rorum ; sive domi, sive aliunde, vndiq; tela angoris & do-
loris quotidie sunt excipienda. Peregrinatio suis non de-
stituitur molestijs & incommodis. Sunt qui non cernunt,
quantum mali suscipiendum in itinere, ideò spernunt. Ni-
hil miri aut novi est in rebus humanis, de equo in equum,
de curru in currum transcendere. Audiant Clarissimi Vi-
ri Puteani judicium : Ludum & jocum peregrinationem
qui vocant, stulte vocant; cruciatus & calamitas est , &
malorum vberrima seges. Ut montium altitudo procul
non apparet, nisi cum accesseris; non item mentium & iti-
neris amaritudo , nisi cum pernoris. **Quot mala peregri-**
nantes

nantes (quorum & ego non pauca gustavi.) exagitante
ab aëre, ab aquis, à cibo & à potu. Sæpè aperta navi dormi-
endum, puro Horizonte, vbi venti & pluviæ creberimæ:
Cibi non dicam barbari, sed vix humani. Sibi præfigat qui-
libet id & persuadeat: neq; mihi ullus amnis obsistet, neq;
mons, neq; adeò mare, nec calorem, nec frigus metuo; ne-
que ventum, neq; grandinem: imbrex perpetiar, laborem
sufferam, solem sitimq;. Insuper carinæ nauteam, stoma-
chi nauicam corporis sudorem; parum interest, sive algor,
sive æstus, sive error sive pavor membra omnia tenent.
Quicquid vult habere, nemo potest; rebus oblatis hilaris
vti, magna pars libertatis est, benè moratus venter & con-
tumeliam patiens. Sæpè contingit, quando calor inhiat in
cibum, & intus ventris fumant focula, cogitans, Ego her-
cle huic hospiti exhibeo argutias inter patinas. Ast vbi
ad rem, hospitium inanijs & arancis oppletum, sobrium;
rarò fumum vidit vicinia. Tantis constat molestijs, tanto
labore, & nauseâ Peregrinatio. Sed vela revocem necesse
est, ne ventis abrepta navis portu excludatur, navis non,
n. debuit, suburrata. Dicta de PEREGRINANTE & PE-
REGRINATIONE, quia minus limatè & politè dicta,
vestram expectant limam, addito voto veteri: VTINAM
PERPOLIANTVR. Non enim spero, me ad aram dixisse
Lugdunensem; sed è rostris humanitate vestra & bene-
volentia suffultis: qua asperum censuræ rigorem soletis
temperare, & Eloquentiæ Tyrones adjuvare. Quod au-
tem, Viri Nobilissimi, Viri Clarissimi, tām placidas &
benignas mihi balbutienti potius, quām dicenti, aures
præbueritis, ac favoris vestri promptissimi aura dignum
censueritis, Vobis gratias, quas animo possum con-
cipere maximas, ago & perpetim memori
peccora habebo.

F I N I S.

Brieg und D 1678, 25d